הכנסת השלישית
מושב שני

פרוטוקול מס. 80

מישיבת ועדת החוץ והבטחון, שהתקיימה ביום ה', י"ח באב תשכ"ז (24.8.67) בשעה 9.00, בקריה, תל-אביב.

נכחו:

חברי הוועדה:

ד. הכהן - היו"ר
ע. גוברין
ז. צדר
ר. ברקת
א. בן-אליעזר
ח. לבדאו
ט. מרס
ח. צדוק
ג. כהן
ג. מאיר
מ. יערי
י. חזן
י. רפאל
מ. אוכא
מ. נמיר
י. הרוי
י. אלמוגי

מוזמנים:

משה דיין - שר הבטחון
ר"א רביץ - ראש המטה הכללי
אלוף יריב - ראש אמ"ן
אל"מ י. רביב - מזכיר צבאי לשר הבטחון
סא"ל ש. גת - ראש לשכת הרמטכ"ל

ח. מן - מזכירת הוועדה

רשמו:

ש. קושלר, מ. איזנברג

סדר היום: לקחי מלחמת ששת הימים.

- - - - -

היו"ר ד. הכהן: אני פותח את הישיבה.
ישיבה זו נועדה לסקירה כללית על מלחמת ששת הימים.

אלוף יריב: קודם לכל אני רוצה לתאר את השתלשלות המאורעות בין ה-14.5 ל-5.6. לאחר מכן ברצוני להשלים את דברי הרמטכ"ל באשר לאוייב תוך כדי המלחמה. אעמוד גם על הצדדים הצבאיים וגם על הצדדים המדיניים והשילוב ביניהם, בשהדגש בדברי יהיה על מצרים. כמובן שגם בזה לא אוכל להיכנס לפרטי פרטים, כי הידיעה רחבה והזמן בכל זאת, ביחס לכמות החומר, קצר.

כדי להבין את אשר קרה בין ה- 14.5 ל-5.6 אין מנוס מהסברת הרקע למה שקדם ל-15.5. במשך השנים, בין 1957 ל-1967 עקבנו מקרוב אחר התפיסה המצרית ביחס למלחמה יזומה על ידם נגד ישראל. ראינו לאורך השנים, פעם אחר פעם, בהתבטאויות גלויות, בחומר דיפלומטי ובחומר ממקורות סמויים, שמצרים הציגה לעצמה בנידון שני תנאים יסודיים: ראשית, היא תצא למלחמה בישראל, כאשר ישראל תהיה מבודדת מתמיכה מן המערב. מצרים, כמו כל יתר הערבים, רואים בישראל נציגת המערב באיזור וקושרים תמיד בין ישראל למערב. תנאי שני - עדיפות צבאית מצרית מכרעת, מאחר שאין לסמוך על יתר צבאות ערב. פירוש הדבר, מבחינת המצרים, תהליך שדורש זמן רב. עד שמגיע אותו זמן, יש להימנע ככל האפשר, לא בכל התנאים, מלהיכנס למלחמה שהעיתוי והמקום שלה יקבעו על ידי ישראל ולא על ידי מצרים.

לכן אנחנו רואים כי בשנת 1962 טוען נאצר בנאום שלו בפני פליטים ממלשתין ברצועת עזה: "אין בידי תכנית לשחרור של פלשתין".

בשנת 1965, בשיא המריחה של אוירת המיסגה, טוען נאצר: "לא אצא למלחמה עם ישראל בגלל טרקטור סורי". בחדש ספטמבר 1965 טוען נאצר בפעם הראשונה, לאחר ועידת קזבלנקה: "יש בידי תכנית להשמדתה של ישראל". באותה ועידה עיבדו הערבים תכנית ארוכת טווח בשני שלבים. שלב ראשון, צריך להקנות כושר הגנה לארצות ערב, ירדן, לבנון וסוריה; שלב שני צריך להיות השלב של ההתקפה המוחצת על ישראל. זו היתה התכנית שהיתה בידי נאצר.

לאחר שבירתה של אוירת המיסגה בשנת 1966 ועמה שבירת אותה תכנית, טוען נאצר בפברואר 1966: "ברשותנו עליונות בכוח אדם בעזרתו נוכל להקים צבא ערבי בן שנים-שלושה מליון חיילים. ארצות הברית והמערב לא יוכלו לספק לישראל שנים-שלושה מליון חיילים. יתכן כי הם יכולים לספק לישראל מטוסים וטנקים, אך לעולם לא יוכלו לספק לה כוח אדם. בעזרת כוחנו המספרי במצרים, שמנתה שלושים מליון איש, נוכל, אם נרצה ונחליט להקים צבא בן שנים-ארבעה מליון חיילים כדי לשחרר את פלשתין מבלי להרתע מקרבנות".

זאת אומרת, שהוא תולה תקווה בעדימות
המוטנציאל המסמרי שיבוא לידי ביטוי במשך הזמן.

עוד סימן בולט לתמיסה המצרית אבחנו רואים
בקו המצרי הבולט של מניעת פעילות "פתח" בשטח ישראל מתוך שטח מצרי.
אבחנו רואים זאת במשך כל הזמן, כולל שנות המעילות הגדולה של
"פתח" וארגונים פלשתניים אחרים בשנת 1965-6, להוציא שלושה מקרים
בודדים, שמיד לאחריהם "התלבשו" המצרים על "פתח" ברצועת עזה.

בחדש פברואר 1967 כאשר חל שנוי במצב הערבי
ושנוי מסויים ביחסי מצרים ל"פתח" ולעיבורי" שיבת אחרים, אמר
נאצר: "ברור לעולם כולו כי נחושה החלטתו של העם הפלשתיני
לתבוע את זכותו ולא לוותר על והוא נכון להקריב את דמו
למען משרה זאת". בתשובה לשאלת עתונאי שאמר: "בזמנו הנפת את הסיסמא
'פלשתין היום ולא מחר'", הוא משיב: "איננו יכולים לשפל בבעית
פלשתין בסיסמאות, שאם נעשה כן, אנו עלולים לאבדה". "חייב הענין
להיעשות על ידי תכנון, כוח ואימון משולב".

כל אותו זמן ממשיכה סוריה, ואף מחריפה,
את פעולות החבלה של הפדאיון נגדנו. זה החריף מאד את היחסים
ביניבו לבין הסורים. את מצרים הדאיג הדבר, כי בגלל מצבה הבין-
ערבי של מצרים, היא היתה מעוניינת וגם אנוסה בהתקרבות לסוריה
מחד, והיתה מעוניינת בריסונה מאידך, שמא - כדברי אחד הדיפלומטים
המצריים - יסחוף הקטן את הגדול. לכן בא הסכם הגנה הסורי-מצרי
באוקטובר 1966.

במחצית שנת 1966 ובמחצית הראשונה של שנת
1967 הדאיגו את המצרים עוד כמה נושאים. חשוב מאד לשים לב אליהם
כי הם השפיעו על כל מהלכי העניינים והשפיעו מאד על השיקולים
המצריים. ראשית, ליכוד הריאקציה הערבית, כפי שהיא נראית בעיניהם,
של סעודיה, ירדן, מרוקו, לוב נגד מצרים בכל הנושאים, וישראל
בכלל זה; הופעת גוש ביניים של ארצות ערביות כגון לבנון, לוב,
כווית; יחס פושר של אלג'יריה, עירק למצרים; פעילות של המערב
באיזור לתמיכה ב"ריאקציה" הזאת. המצרים, יחד עם הרוסים,
העריכו את הפעולות של המערב בהרבה יותר ממה שהיו ראויות להערכה.
הם ראו בהתפתחות העניינים אומנסיבה של ניאו-קולוניאליזם
וניאו-אימפריאליזם, במקומות כמו ליבריה ובעיקר גאנה, וחשבו
כי מצרים היא הבאה בתור, ולכן צריך להקדים תרופה למכה.
פעילות מצרים בתימן ובדרום ערב היתה מכוונת, בין היתר, לקדם
פני הרעה.

עוד הדאיגה את מצרים החששות למגמה סוביישית
שלא לשים את הדגש על מצרים בלבד. הם ראו את ענין רוסיה בסוריה,
את פעילותה לגבי איראן ושורקיה. נוסף לכך עמדה מצרים בפני
בעיות פנימיות קשות מאד, חברתיות וכלכליות. הדאיג אותה חומש
הפעולה הצבאי שהפגינה ישראל נגד מדינות ערב, ירדן וסוריה,
בפעולות כמו ספוע ואחרות, בלי שמצרים תוכל למנוע בעד חומש פעולה
זה. ובשל כך עמדה מצרים בפני התקפות קשות, התקפות תעמולה,
של מדינות ערב ואחרות, וכמובן בעיקר על ידי מדינות א"ריאקציה".

אמנם, מצרים סמכה על מצב העניינים בתימן ודרום ערב, ובייחוד על השנויים שחלו בעמדת צרפת. אבל בכל זאת בסיכום הרגישה מצרים במחצית השניה של שנת 1966 ומחצית הראשונה של שנת 1967 בהתערערות מצבה בזירה הבין-ערבית ובהחלשת ביכרת במצבה בזירה הבינלאומית. אירועי ה-7.4 הבליטו מצב זה של מצרים ביתר חריפות. לאחר ה-7.4 שיגרו המצרים לסוריה שתי משלחות חשובות. האחת בראשותו של מפקד חיל האויר דאז, צידקי, ומשלחת שניה בראשות ראש המפשלה המצרי דאז, סוליפן. בדיווחים מהימנים ביותר שהגיעו באותה עת לידינו באו לידי ביטוי שני דברים חשובים. מצד אחד, הסתייגות הדדית רצינית, כבדה וחזקה בין שני הצדדים. כל אחד הכיר היטב את משנהו. יחד עם זאת, התחיבות ברורה של המצרים שהם יבואו לעזרת הסורים במקרה של תוקפנות ישראלית נרחבת, או מאמץ כפי שאחד מהם הבתטא "במקרה של התקפה טושלית ישראלית", כשהם מפרשים אותה בכיבוש שטח על ידי הישראליים, והזכירו במפורש את קוניטרה.

ברור שהמצרים אינם יכולים להרשות לעצמם לשבת בחיבוק ידים במקרה כזה. זו היתה יכולה להיות מגיעה בלתי-נסבלת ביוקרה שלהם. חשוב לציין את דאגתה של ברית המועצות ועניינה במשטר הסורי. היא ראתה בו משטר שנותן לה סיכוי לחדירה רצינית יותר לשווח ארוך. הדאגה הזאת באה לידי ביטוי בין היתר, גם באזהרותיה השונות של ברית המועצות לנו וגם, מצד שני, במאמציה להביא לידי התקרבות בין מצרים וסוריה, ובמאמציה ליצור גוף פלוכד של ארצות פרוגרסיביות, כאשר היסודות שלו הם אלגי'יריה, מצרים, סוריה ועיראק.

בעקבות ה-7.4 הגבירו הסורים את פעולות החבלה שלהם, הן במספר הפעולות והן באופיין החמור. בין ה-7.4 ל-15.5 היו שבע עשרה פעולות חבלה, כמה מהן חמורות מאד באופיין, כמו התקפה על רכב בכביש טבריה-צפת, שליחת הבחור המלשתיני עם חומר נפץ כדי לגרום לנזק ובהלה בלב הישוב העברי, ועוד. אלה הראו על המגמה הסורית העיקשת להמשיך במלחמת השחרור העצמאית", בלי שהיה מישהו, אם זה מצרים או רוסיה, שהיה בכוחם להשפיע בענין זה השפעה רצינית על הסורים.

דבר זה הדאיג את ברית המועצות וגם את מצרים, והגביר אצל שניהם את החששות שישראל תפעל לאחר יום העצמאות. אנחנו יודעים גם - הדבר הסתבר מיד לאחר המלחמה - שהאמריקנים פנו גם למצרים וגם לסורים, ויתכן שגם לרוסים, ואמרו להם: ראו הזהרנוכם, אם הסורים לא ימסיקו, ישראל לא תוכל לשבת בחיבוק ידים.

אין ספק שגם לכך היתה השפעה רבה. הסורים ה עבירו למצרים ידיעות, באמצעות המשלחת המרלמנטרית, בדבר כוונות ישראל להתקפה על סוריה.

ש. פרס: את זה אתה אומר על ספק דבריו של נאצר או יש לך גם עדויות אחרות?

ראש אמ"ן, אלוף יריב: גם זה וגם זה. הסורים דיווחו על ריכוזי כוחות ישראליים.

פה יכולה להישאל השאלה, פה היו המניעים

הרוסיים בענין זה? האם הרוסים לא ידעו שאין אחת עשרה, שלוש עשרה או חמש עשרה חטיבות בצפון? ברור שלשגריר ברית המועצות לא היה קשה לדעת שאין ריכוז כזה.

אפשר ללכת מתיזה של המסטר פלן הרוסית, שרצתה לגלגל את הענינים עד כדי מלחמה, שבעקבותיה צריך להגיע לישראל מקוצצת כמו בשנת 1947, עד לדאגה יותר מתונה שאומרת, שהרוסים משוש דאגו שמא הישראלים באמת יתקפו את סוריה, והמשטר הסורי עלול להתמוטט. לכן צריך להקדים תרופה למכה על ידי כך שמעמידים את הסורים מפני הסכנה, ומכניסים את המצרים, כדי שהם יוכלו על ידי ריכוז כוחם בדרום לנטרל את ישראל. יש עוד שיקולים אחרים, אבל אין זה משנה את העובדות.

ב-13.5 הודיעו הסורים למצרים על ריכוזים ישראליים גדולים בצפון. הם דיברו על שלוש עשרה חטיבות ואמרו שאנחנו עומדים לתקוף בין ה-15.5 ל-22.5. המצרים קיבלו כנראה את הודעה מקבילה משגריר ברית המועצות בקהיר. ב-14.5 חזרה המשלחת הפרלמנטרית ועדת, שהיה ראש המשלחת הזאת, דיווה על מה שהמשלחת ראתה, ובין היתר גם על הידיעות בדבר כוונותינו לתקוף את סוריה.

צריך לזכור, שבאותם הימים, בין ה-12 ל-15 במאי היו הכרזות לא מעטות של אישים ישראליים בנושא הסורי, הכרזות די תקיפות שהגבירו כנראה את החשדות והחששות אצל ה סורים והמצרים. ב-14.5 הודיעו המצרים לסורים שקיבלו הודעתם ועוקבים אחר המצב. היה זה נוסח של הודעות שהיו רגילות במשך השנה-שנתיים אחרונות. אבל, כנראה שההודעה לא היתה שיגרתית, כי לאור כל הידיעות האלה ועל רקע מה שאמרתי על מצב מצרים, קיבלו המצרים החלטה לפעול, ושיגרו אחרי הצהרים את הגנראל פאוזי לדמשק, לתיאום הפעולות בינם לבין הסורים. יחד עם זאת, הגבירו את הכוננות בכל הזרועות. כל זה, במגמה להרתיע את ישראל מפעולה נגד סוריה, על ידי ריכוז כוחות בסיני, תוך השגת רווחים פוליטיים מזירה הבינלאומית ובזירה הבין-ערבית.

כך מגיעים לשלב שבין ה-14 במאי ל-19 בו. ב-15.5 למני הצהרים החלה תזוזת כוחות, בתופים ובמחולות, במקביל לפריסת הכוחות בסיני. פרשן רדיו קהיר אמר, שמצרים עומדת דרוכה כדי להגיב בחזקה ובאכזריות נגד פעולות ישראל נגד סוריה. "עמדתה זו של מצרים אינה מחוייבת על ידי הסכם ההגנה המשותף בינה לבין סוריה בלבד, אלא היא נובעת בעיקר, ממדיניותה הקבועה שלמצרים המחייבת סולידריות מוחלטת בין כל הכוחות המהפכניים הערביים וכן מהאחריות שקיבלה על עצמה להגן על כל ארץ ערבית שתותקף על ידי ישראל והאימפריאליזם".

ב-16.5 הערכנו שכוונת המצרים להכניס כוחות לסיני במגמה "להשיג אפקט מעשי של הרתעת ישראל מפני מיפוש איום ההתקפה על סוריה" וכן כדי "להקנות להם חופש פעולה לקראת התפתחויות שתבאנה".

באותו יום נודע לנו ממקור מהימן ביותר שהמקודות בידי מפקד מיקוד מזרח היו: ראשית, להיערך להגנה בשני קווים לקראת אפשרות פעולה שלנו נגד סוריה; שנית, אם ישראל תפעל

נגד סוריה, יופעל חיל האויר המצרי, ואז יש לצפות לפעולת התקפה נגדית ישראלית, ולכן יש להיערך בקו הגנה.

עדיות שיש לנו היום מפי כל הקצינים השבויים, כולן מדברות על כך שההוראות שהיו בידיהם אמרו, שהם באו לסיני כי ישראל עומדת לתקוף את סוריה, ואז [illegible] תצטרך מצרים לבוא לעזרתה של סוריה והם צריכים להיות מוכנים להגן על סוריה.

התכנית כפי שבוצעה עד ה-19.5-20.5 התבררה לנו תוך ה-16-17 במאי, והיא כללה בעיקרה חוסמת שתי דויזיות, 3 ו-6, עם שנקים ותותחים ועוד חטיבה עצמאית;

<u>שר הבטחון, מ. דיין:</u> אני רוצה לקבל אישור על כך, שהתאריך שהעלה אלוף יריב, בין ה-17 ל-16 במאי, הוא מעניין מאד. אם הבינותי נכון, מה שאתה אומר הוא, שהערכתך היא: הגורמים שהביאו למצב כפי שהתהוה, היה מצבה של מצרים שיתערער אם הם לא יבואו לעזרתן של מדינות ערביות אחרות, סוריה וירדן. מצרים האמינה שיכולה להיות פעולה שלנו נגד סוריה. היא האמינה בכך בין בגלל פעולות תגמול כמו ה-7.4 ובין בגלל אי-המסקת מעולות השרור הסוריות בישראל, וכן בגלל אזהרות ישראליות. אבל עד ה-16-17 במאי, המצרים כאשר הם ריכזו צבא, ההערכה שלהם היתה שישראל תתקוף את סוריה התקפה יבשתית והם יבואו לעזרתה של סוריה, ולשם כך הצבא; או אפשרות שניה, כאשר ישראל תדע שיש ריכוז צבא מצרי כזה, היא תימנע מתקיפת סוריה. אבל עד ה-16.5 לא היתה - גם על יסוד מה שידוע לנו עכשיו - כוונה מצרית לפתוח בהתקפה עלינו, אלא אם כן אנחנו ניתקוף את סוריה, ואז הם יבואו לעזרת סוריה.

<u>ראש אמ'ן, אלוף יריב:</u> על סמך הידיעות שבידינו זה היה המצב. המצרים, בעיקר נאצר, ראו בענין זה לא צרה נוראה, אלא גם הזדמנות בה יוכלו לשפר את מעמדה שלמצרים, כי נאצר העריך שהוא מספיק חזק עם כוחותיו בסיני, ואם ישראל תצא למלחמה, הוא יוכל לעמוד במניה, כי יש לו צבא גדול וחזק.

באומן תמידי היתה בסיני דויזיה 2 וחטיבת שריון מספר 1. מה שהמצרים עשו מיד הוא, שאת הדויזיה השניה הם פרשו באל-ערש-אום כתף וקסימה והביאו חטיבה אחת לקונטילה. את המערך הזה פרסו מיד. זה מערך אבטחה לכוחות שבאו לאחר מכן. לאחר מכן בא הכוח של דויזיה 3 בג'בל ליבני, המרכבת מחיל רגלים, שנקים ותותחים, ודויזיה מס. 6, גם היא עם שריון. בסך הכל היו אז קרוב לשישים אלף חיילים, עם 550-600 שנקים, וכן ארטילריה.

במערך זה אנחנו רואים שטח פתוח. בשנת 1960, לאחר פעולת צה'ל בתאופיק, הכניסו המצרים כמעט את כל הצבא שלהם לסיני. אז הוא נערך ברפיח-אל-עריש - אום כתף וריכוז גדול של שריון בג'בל ליבני וחסנה. מערך דומה למדי שמגמתו היתה אז להרתיע.

אומן הביצוע של התזוזות וההתנהגות של הגייסות בשטח כאשר הגיעו לסיני לא העידו על הכנות יסודיות ועל תכנון יסודי אלא להיפך. אנחנו יודעים גם באיזו צורה ובאיזה

- ס ו ד י -

מצב רוח ועצבים היה מפקד פיקוד מרכז באותם הימים. תפסנו גם שבועים באותה תקופה, אשר נתפסו כאשר הם לא יודעים כלל היכן הם נמצאים. לא היו להם פקודות היכן להתפרס, מה המשימה שלהם, אימה הם צריכים להיערך. הפעולה היתה בכלל שלא בהתאם לתיכנון הרגיל.

לאחר מאמצים לא קשנים הם הצליחו להשלים את היערכות שתיארתי, וזאת בערך ב-20.5.

כפי שראינו זאת אז, והיום הדבר ברור לנו על סמך העדיויות שבידינו, נראה היה לנו שהמצרים רוצים להרתיע אותנו ולא ליזום מלחמה. ואם לא יצליחו להרתיע, הם חשבו שהם נמצאים במצב טוב להגנה ולקדם את פני הבאות, אבל הכדור בידי היהודים.

במשך הימים שבין ה-Ø 15 ל-20 במאי ניכבס גורם חדש למשחק שהשפיע כפובן בצורה מרחיקת לכת על התפתחות הענינים, והוא הענין של כוחות החירום של האו'ם. ברגע שמצרים הכניסה את הכוחות לסיני, ברגע שהכניסה אותם בתופים ובמחולות, ברגע שהיא ניצלה את ההזדמנות להפיק רווחים מכסימליים פוליטיים בזירה הבינלאומית ובתוך מצרים, וכן בזירה הבין-ערבית, לא יכלה מצרים להסכים לכך שבין ישראל ובין המצרים יחצוץ כוח החירום של האו'ם ושיגידו למצרים: כל מה שעשיתם לא שווה ולא כלום, כי הסתתרתם מאחורי הסינור של האו'ם. על כן חדשה מצרים, ב-18.5, לפנות את כוחות האו'ם ולרכזם ברצועת עזה. הפניה נעשתה בדרג צבאי, על ידי מכתב מפאוזי אל גנרל ריקיה. הוא דיבר על הגבול המזרחי ועל ריכוז כוחות האו'ם בגבול זה וכי על האו'ם לפנות את הכוחות מגבול סיני ולרכזם ברצועת עזה.

ממקור מוסמך ביותר קיבלנו באותם ימים ידיעה שקצין הקישור המצרי הציע לגנראל ריקיה גם אלשרנשיבה של פינוי נקודות התצפית והפסקת הפיטרולים וריכוז הכוחות בכונתילה, ראס אל נאקב, ושרם-אשיך ורצועת עזה. בשלב זה, 16-17 במאי לא התכוונו המצרים לסילוק מלא של כוחות האו'ם. אינני אומר שאצל נאצר, מאחורי מחשבתו הגלויה, לא היה לו ענין בשארם א-שיך.

אבל כאן באה תגובת האו'ם. בנץ' קבע עמדה אותה קיבל או-טאנט שאמרה: אין פינוי חלקי אלא מלא, אין פינוי זמני אלא סופי, או הכל או לא כלום. על סמך קבלת הדיווחים האלה וקבלת העמדה הזאת, יצא או-טאנט בהכרזה המפורסמת, שראשית, הוא האחראי לכוחות האו'ם; שנית, הוא לא קיבל פניה של המצרים, אם ממשלת מצרים תפנה ותבקש את כוחות האו'ם להתרחק, זו דרישה לגישימית של מצרים.

הודעתו זו של או-טאנט נמסרה בפומבי. לאחר הודעה כזאת ברור - אינני יודע אם הוא באמת רצה בכך - שלא נותרה ברירה בידי נאצר אלא לדרוש מיד פינוי מלא של כוחות האו'ם. ואכן, כך הוא עשה. כל אותם ימים הוא עמד תחת התקפה תעמולתית קשה מצד ארצות ערב השונות, בייחוד ירדן ששענה: אתה עושה מה שאתה עושה, אבל הנה בשארם א-שיך יושב האו'ם.

כאן אנו מגיעים לשלב בינים, בין ה-20 ל-26 במאי. נוצר מצב חדש שדורש התאמת המחלכים המדיניים והצבאיים, שדורש פיתוח פעילות מדינית של מצרים בקרב מדינות אפרו-אסיאניות ובגוש המזרחי, כדי להבטיח לעצמם תמיכה נגד לחץ פוליטי שהיה צפוי.

היו דיונים פנימיים על המצב ועל בעית "הספתח" שהתעוררה, אם כן סוגרים או לא סוגרים את המיצרים ומתי, אם מודיעים על כך או לא. ברור היה שלענין זה יכולות להיות השלכות מרחיקות לכת. היה צריך בנקיטת אמצעים וצעדים צבאיים מידיים בנידון. זה התבטא בהורדת כוח צנחנים בשארם-א-שיך באופן הפגנתי - ובכך כוחו של נאצר תמיד היה גדול - הורדה של כוח מסויים ב-20.5 בין רפיח לאל-עריש. זה הכוח של שאזלי, שכל הקצינים אומרים עליו שהוא כוכב קולנוע מוצלח יותר מגנראל. נוסף לכך עשו הכנות להכנסת כוחות נוספים בתוך סיני והתפרסות הכוחות הקיימים; שהוא הורדת כוח משימה ימי למפרץ סואץ.

ב-19.5 נאשר סיכמנו בקבוצת פקודות את השלב הראשון באינו בין דרכי הפעולה האפשריות של המצרים, הסבירות, גם את האפשרות של סגירת המיצרים. זו לא היתה האפשרות היחידה.

ב-20 במאי, לפי העדויות של הקצינים הנמצאים אצלנו, ביקר מרשל עמר בסיני ואמר בפני קבוצת קצינים בכירים, כי אין בכוונת המצרים לסגור את המיצרים. איננו מוכן לחתום במאה אחוז על העדות הזאת, אבל הרבה קצינים חזרו עליה. יכול להיות שהיא נכונה.

ב-21 במאי ישבה הועדה המבצעת העליונה של הארגון הסוציאל יסטי הערבי, שהיא הפוליטביורו המצרי, ואישרה את החלטת נאצר לסגירת המיצרים, כאשר משאירים בידו את העיתוי להודעה. נאצר בחר את מועד בואו של או-טאנט לקהיר, כדי להודיע על סגירת המיצרים, ועל ידי כך להיות במצב תימרון נוח יותר. על ידי כך יהיה לו קלף התמקחות טוב יותר.

מה היו השיקולים ומה השפיע עליו בקבלת החלטה זו? אפשר לומר שיכול היה לשבת שם ולתמרן. היה בידו אלמנט של זמן. יכול היה לסגור בלי להכריז, יכול היה להכריז ולא לסגור למעשה, ובכל זאתהחליט לסגור. קודם כל היו לנגד עיניו שיקולי יוקרה [illegible] בין-ערבית.

<u>שר הבטחון, מ. דיין:</u> הוא יכול היה לטעון: סילקתי את הכוח של או'ם כדי שיהיה לי חופש לפעול נגד ישראל אם היא תפעיל כוחות נגד סוריה, ולא לומר דבר על סגירת המיצרים.

<u>ראש אמ'ן, אלוף יריב:</u> לא להגיד כלום, היה קשה מאד. לכן אני רואה את הענין של שיקולי יוקרה בין-ערבית כשיקול כבד מאד.

ב-2 ביוני הוא כתב לג'ונסון: "לאחר פינוי כוח האו'ם, היה הגיוני שכוחותינו יתקדמו לתפיסת עמדותיהם. כמו

כ
כן הגיוני שנפעיל את הזכות הבלתי מעורערת של ריבונותנו על המיצרים ועל המים הטריטוריאליים שלנו במפרץ".

מול זה עומד, ללא ספק, החשש של הסתבכות עם ישראל. אך מספר גורמים נוספים בשיקוליו עזרו לו לגבור על החשש הזה. היום ברורים השיקולים האלה הרבה יותר: ראשית, ההנחה שהיזמה באיזור היא באותו זמן בידו. שנית, התרשמותו מהחד החיובי לו זכה בעולם הערבי ובעולם האפרו־אסייני. שלישית, התרשמותו ממה שהוא פירש כעמדה ישראלית חלשה.

נוסף על כך, התרשמותו מחולשת העמדה של המערב; הצהרה מסולשת ויתר הדברים שקרו, שבעניו התפרשו כעמדה חלשה. גורם נוסף הוא העידוד הרב שקיבל מעמדתו של דה-גול. מבחינה פסיכולוגית היה זה עידוד ממדרגה ראשונה. המערב היא אמריקה וכן הלאה, אבל צרפת שבשנת 1956 פעלה יחד עם ישראל נגד מצרים, צרפת שמוכרת מטוסים ודברים אחרים לישראל, היא מגבשת לעצמה עמדה כזאת? - זה עידוד גדול.

גורם נוסף שהשפיע על שיקוליו היה העידוד שקיבל מהגוש המזרחי, בעיקר מברית המועצות, אם כי כמעט ברור לגמרי שהוא לא תיאם את החלטותו עם ברית המועצות בדבר סגירת המיצרים.

א. בן-אליעזר: כל זה לאחר סגירת המיצרים?

ראש אמ'ן, אלוף יריב: אלה היו שיקולים לפני שסגר את המיצרים. גורם נוסף בשיקוליו היתה הרגשתו, על סמך הנאמר לעיל, שישראל לא תילחם.

שר הבטחון, מ. דיין: [illegible] ההנחה הזאת היא למרות ולאחר סגירת המיצרים.

ראש אמ'ן, אלוף יריב:

גורם נוסף בשיקוליו היתה הערכה מוגזמת, ללא ספק, של נאצר אתיכולתה הצבאית של מצרים, והדיווחים שהוא קיבל יצרו לו את ה הערכה הזאת, ובכך אין פלא. אנחנו יודעים היום איך מדווחים בצבא המצרי. הוא עצמו בעל מנטליות ערבית ודיווחים אלה חיזקו בו את ההערכה המוגזמת הזאת.

כל זה דחף את נאצר להמר על קלף ההצלחה שלו ולהחליט על סגירת המיצרים. נאצר מקבל החלטתו והוא מנצל את ההזדמנות של ביקור אצל קצינים ומודיע על כך, והדבר שודר ברדיו קהיר ב-23 במאי. כך עוברת מצרים משלב שאנחנו רואים אותו כשלב הרתעה וניצול הישגים מדיניים, לשלב של נכונות לקבל התקפה ישראלית, ואז אומר נאצר: "אהלן וסאהלן". שלב הבינים הזה הוא מה-20 במאי עד ה-26 במאי. ב-26 במאי נמצאת חטיבת צנחנים מצרים בשארם-א־שיך, דויזיה נוספת בסיני, נוסף לכח המשימה של שאדילי, אותו הבהילו לשם ממש.

תפקידו של שאדלי היה כזה: אם המצרים יסגרו את המיצרים, עלולים הישראלים שלא לעבור על כך בשקט. ואז סביר מאד ואפשרי מאד שישראל "תיקח" את רצועת עזה. מה יעשו המצרים? ישבו שאדלי. המצרים יקחו חזרה את עזה, המיצרים נשארים סגורים, וישראל לא תרוויחה שום דבר. איבני בטוח שזה היה אמנם התיקול המצרי, אבל יש בו הגיון. מה שלא מושל בספק הוא, שאדלי הגיע למקום במילות.

בתמת אנחנו רואים עוד חטיבת שריון.
חטיבת שריון אחרת קודמה וכן הביאו את החטיבה המפורסמת, דויזיית משוריינת 4. היא נכנסה למיצרי ב-26 במאי.

בתקופת הביניים הזאת, שבין ה-20 ל-26 במאי המצרים היו מוכתים להתאים את התהלכים שלהם להתפתחות שחלה. בתקופה זו אנחנו רואים כוח של למעלה משבע מאות שבעים ושבעים אלף איש, שבע מאות כלים אשילריים וכיוצא באלה. עכשיו אנחנו באים לשלב האחרון שאני קורא לו, שלב התכבות לק דם שני התקפה הישראלית, והוא הגבולות הזמן שבין ה-26 במאי ל-5 ביוני. מצרים מתחת מעילות מדינית עצמה להחלשת הלחץ עליה. במשא ומתן עם או-שאגט היתה הצעה שהמצרים יתנו לעבור במיצרים, אבל פסיקו את השיש לאניות בושאות דגל ישראלי. התקיימו מגעים בין ארצות הברית למצרים, מגעים רציניים מאד שכללו חילופי איגרות. היה ביקור של הנדרסון במצרים, ביקור עליו לא מודעים. היה סיכום כדבר בואו של מוחי-אדין לארצות הברית. חיכו לביקורו של האמפרי המצרים. המצרים חשבו שהם במצאים בעמדת כוח וצריך לנצל אותה כלפי כולם, גם כלפי ארצות-הברית. הם רצו להשיק רווחים בכל החזיתות. אנחנו יודעים כי שר החיצות המצרי דיבר על פיתוח תכניות מורחבות ביחס לנפט המצרי, וזאת על ידי האמריקנים.

היו"ר ד. הכהן: האם ידועים לכם מגעים בין קהיר לבין ברית-המועצות בתקופה זו?

ראש אמ"ן, אלוף יריב: כן. ידוע לנו שהרוסים הבהירו גם למצרים וגם לסורים בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שאם תפרוץ מלחמה, הם לא יתערבו בה בכוחות צבאיים, כל עוד לא יתערב במלחמה גורם זר. גורם שלא שייך למזרח התיכון. אנחנו יודעים כי הרוסים הפעילו השפעתם על מצרים: אל תחריפו את ה עניינים; וזאת כפי שניסו להפעיל את השפעתם עליבו. לרוסים לא היה עניין בהידרדרות המצב. קודם היה מצבם יוצא מן הכלל. לרוסים לא היו אינטרסים שהעניין יגיע לכלל הידרדרות, אם כי הם העריכו שאם תהיה את הידרדרות, מצרים תוכל להגן על עצמה יפה מאד.

היו מגעים בין צרפת למצרים.

היו"ר ד. הכהן: על העמדה הרוסית האם יש ענין במשך הזמן?

ראש אמ"ן, אלוף יריב: כן. יש מגיעים רוסיים טובים, תלוי באיזה מגיע מישהו בוחר.

היו"ר ד. הכהן: מבין לך שהרוסים, באשר הזהירו שלא כדאי להידרדר, ידעו שהמצרים יבצעו אם ידרדרו?

אלוף יריב: זאת יודעים מכל מיני שיחות לאחר המלחמה וכן מהתרשמויות בדבר האכזבה הגדולה של הרוסים.

ע. גוברין: במה אתה מסביר גרימת רוסיה להידרדרות ורצונה למנוע הידרדרות?

ראש אמ'ן, אלוף יריב: אמרתי שבין המניעים הרוסיים האמשריים היה מניע שהרוסים היו מודאגים כל הזמן מהמשטר הסורי. אנחנו זוכרים מה היה בחדש מאי 1966. יש להם אינטרס וענין מיוחד במשטר הסורי. הם יודעים, שאם נפעל, קשה להם להתערב בצורה פיזית. מצד שני קשה להם להשפיע על הסורים להפסיק את הפעולות, כי הסורים אומרים גם להם: מה אתם רוצים, זה העם הפלשתיני פועל. הסבר אפשרי הוא, שהרוסים רצו להרתיע את הסורים גם כן, על ידי כך שאמרו שהישראלים עומדים להתקיף. ואילו למצרים אמרו מה שאמרו, כי הם ידעו ש המצרים יעשו מה שעשו, ועל כן זה ירתיע את ישראל.

ג. מאיר: אמרת שהיו מגעים עם דה-גול. כיצד?

ראש אמ'ן, אלוף יריב: היו חילופי איגרות בין דה-גול לנאצר.

שר הבטחון, מ. דיין: היתה הודעה פומבית של דה-גול לאחר סגירת המיצרים או לאחר דריסת נאצר מהאוים לפנות את כוח החירום, שזאת לא סיבה לצאת לפעולה, והדבר צריך להיפשר בהסדר עם ייטוב הפליטים. כאשר המצרים שמעו כך, הם חשבו: יפה מאד.

ראש אמ'ן, אלוף יריב: הם פתחו פעולה מדינית ענפה בכל הכיוונים, כדי לשמור על ההישגים שהשיגו וכדי לבסס אותם. הם זכו להצלחה בלתי-רגילה בזירה הבין-ערבית. ימי זוהר שבו לנאצר, ימי הזוהר של שנות 1956/58. הגל הגואה של ההזדהות עם נאצר חייב את כל המדינות הערביות להזדהות עמו, מדינות כמו סעודיה, אלג'יריה, עיראק, כווית. אלג'יריה, עיראק וכווית מציעים לו כוחות. מחיים את פעולות המפקדה הערבית המאוחדת. סוריה מחישה את פעולותיה.

אשר לירדן: מה-16 במאי עד ה-23 במאי עמדה ירדן מן הצד הסיתה נגד מצרים. יש אומרים שהיא קוותה שישראל תפעל. לאחר ה-23 במאי, אנחנו רואים את ירדן מפגינה מאמצים להשתלב בענין. ב-24 במאי שולחת ירדן את ראש המטה שלה, גנראל חמש לקהיר כדי לתאם את המהלכים עם מצרים, אבל המצרים מסרבים לשתף אותו ושולחים אותו חזרה. ב-25 במאי דוחה עיראק בקשה ירדנית לשלוח כוחות עיראקיים לירדן. חוסיין מתחיל להיות מודאג מן המצב. הוא נוכח בעליה בלתי-רגילה של נאצר ופופולריותו בירדן, הוא רואה התלהבות נאצרית בירדן ועל כן הוא עושה מאמצים רבים להצטרף ולעלות על ה"עגלה" אבל הזאת .....

.....

.....

מה גרם לשינוי בעמדת נאצר? מדוע קודם לכן אפילו לא קיבל את ראש המטה הירדני, ולאחר כמה ימים הסכים לפגישה עם המלך חוסיין? אמנם, השבועים בין סגירת המיצרים ל-5.6

הם תקופת זוהר למצרים מבחינה בין-ערבית ומבחינה בינלאומית. אבל תוך כדי תקופה זאת חלה התפתחות מסויימת משיכרון הנצחון של ה-23 במאי. המצרים מבינים שסכנת ההתנגשות עם ישראל הולכת וגדלה ויש להתכונן לקראתה. אמנם, לא חוששים, בטוחים, חזקים, נישאים על גל ההצלחה, אבל יכולה להיות התנגשות עם ישראל. הסכם נאצר-חוסיין הוא אחת הדוגמאות לענין זה. ברגע שיכולה להיות מלחמה עם ישראל, מלחמה שישראל תפתח בה ותתקוף את מצרים, יש חשיבות מיוחדת לירדן. סוריה זו כבר לא בעיה. הבעיה שעליה יכולה ישראל לצאת למחמה זו בעית המיצרים, או כפי שאומרים המצרים עצמם בענין זה, כל הבעיה של פלשתין.

במצב של התמודדות צבאית בין מצרים לבין ישראל, יש ערך אסטרטגי עצום לירדן, שיכולה לאיים באופן ישיר על שטחיה החיוניים של ישראל, על ירושלים, על תל-אביב, על חיפה, שיכולה לכסות לפחות שלושה שדות תעופה באש תותחים. לכן נאצר שם לעשות הסכם הגנה עם חוסיין, כשהוא מבטיח את האינטרסים שלו על ידי-כך שהוא מקים שלוחה של המפקדה הערבית ברבת-עמון ושולח לשם גנראל מצרי. באותו זמן נחתם ההסכם בין נאצר לערף.

במקביל לצעדים אלה, כאשר המצב האסטרטגי הכללי של המצרים משתפר מאד כפי שהם רואים זאת, הם נוקטים בצעדים צבאיים ביבשה, באויר ובים. יש כאן קואליציה צבאית מצרית-ירדנית-עיראקית-סורית, כאשר גנראל מצרי נמצא בירדן. עוד לא היתה קואליציה כזאת בין מדינות ערב, אפילו לא בשנת 1948.

המצרים העריכו שקיימת אפשרות לפעולה ישראלית, והערכתם אמרה שעיקר הפעולה הצבאית תיפתח בדרום. אנחנו עזרנו להם בכך על ידי פעולת הטעיה מוצלחת באופן בלתי-רגיל. על כן הם הכניסו כוחות מספים [illegible] בבחילות, וריכזו כוחות רבים בדרום. בשלב זה אנחנו רואים תכניות התקפיות מוגבלות מאד. תכנית אחת היתה לקיטוע דרום הנגב, לכיבוש אילת. הם טוענים שאילת שייכת להם וישראל הוציאה אותה בעירמה בזמנו. רואים סיורים של המצרים בדרום הנגב. רואים סיורים לעבר כרם שלום. רואים תכניות בדבר פעולות קומנדו באילת. רואים העברת כוח ימי מסואץ לים התיכון, כי פה הולכים להתמודדות כוללת עם ישראל.

אנחנו יודעים על החלטה שלא בוצעה על הקמת ארמיה חדשה. אנחנו יודעים על תיגבור הכוח האוירי בסיני, על קידום כוחות אויריים לכיוון התעלה, על קידום טייסת סוחוי 7 לעבר התעלה. יודעים על טילים בשדות התעופה, על התקנת נושאי רקטות ב"מיג 17" וב-"מיג 15". מקבלים יותר ויותר הדים על תכניות התקפיות אויריות. כמעט את כל התכניות מצאנו בכסמכי השלל ופירסמנו אותן. פרסמנו אותן, אבל הבלענו את העובדה שעל אף אחת מהתכניות האלה לא היה תאריך. אנחנו יודעים על תכניות שהכינו המצרים לתקיפת ישראל, והיה ותפרוץ מלחמה.

רק בשבועיים אלה מתחילות ההכנות המלחמתיות ברצינות, וזאת תוך שנויים רבים מאד בהערכות וחוסר סדר גדול מאד. אנחנו עדים לכך שכל האיזור הדרומי חוזק באופן רציני מאד. תפקידו של שאדלי היה לחסום את ההתקדמות שלנו בדרום ולקטוע את הנגב וכן לכבוש את אילת. בתקופה זאת אנחנו עדים לתיגבור הכוחות וליצירת כוח אחר לצמרי ממה שראינו קודם לכן. בסך הכל אנחנו מוצאים באותה

תקופה כוח של 100 אלף איש לערך, עם 850-900 טנקים, המון ארטילריה, אלפי כלי רכב, צבא מצוייד בציוד מודרנים ציוד יוצא מגדר הרגיל. באשר לצבא, לא כל כך יוצא מגדר הרגיל.

מה קרה ל"חברנו" שאדלי? מה-21 במאי עדת ה-27 במאי הוא היה באיזור שייח-זוייד, והעבר לאיזור הקוריה לביצוע משימה חדשה בתכלית ובאיזור חדש. הוא קיבל תחת פיקודו גדוד קומנדו. אין ידיעות שהגדוד ירד עם הכוח לואדי קוריה. הוא קיבל תחת פיקודו גדול טנקים מכוח הטנקים של דויזיה 2 שהיה חסר בשלב מאוחר יותר לדויזיה 2. תחת פיקודו היו שני גדודי טנקים סטלין. כוח זה השאיר לחטיבת חיל רגלים 11 ברמיח גדול טנקים סטלין, ובדרכו לואדי קוריה השמיט לחטיבת חיל רגלים 125 בג'בל חרים כ-13 טנקים מסוג סטלין.

הכוח שלו קיבל פקודה ליצב קו הגנה שני מאחורי דויזיה 3 באיזור ג'בל ליבני, ולאחר מכן קיבל פקודה לנוע לכיוון כונתילה.

כל זה קרה במשך כמה ימים. דוגמא נוספת להזזת הכוחות המצריים: חטיבת חיל רגלים 16 מוקמת בשלבים ראשונים באיזור חותמיה ובצטוותה לתגבר את חטיבה 11 באל-עריש בגדוד חיל רגלים ובגדוד טנקים. אחר כך היא הועברה לאיזור ביר־לחפן והחליפה את חטיבת חיל רגלים מס. 4 שירדה לאיזור שלעת-אל-באדן. אחר כך צורפה לכוחות דויזיה חיל רגלים 7 שהחליפה את כוח שאדלי באיזור שייח-זוייד.

חטיבת חיל רגלים 11 היתה ממוקמת קבע באיזור אל-עריש וכל התכנונים והתירגולים שלה בוצעו באיזור זה. במלחמה הועברה עם כוחות דויזיה חיל רגלים 7 לאיזור רפיח. חטיבת 121 מילואים תפסה את מערכי חטיבה 11 באל-עריש שהיו חדשים לחלוטין עבורה.

דויזית חיל רגלים 3 מוקמה בשלב ראשון בצומת ג'בל ליבני, הועברה בשלב השני ותפסה מערכים באיזור חסנה.

חטיבת טנקים 14 שנכנסה לסיני תחת פיקוד דויזיה 3 הועברה לאיזור שייח-זוייד, במסגרת כוחות דויזיה חיל רגלים 7. בשלב מאוחר יותרהועברה חטיבת טנקים 14 מהציר הצפוני חזרה לאיזור צומת ליבני-חסנה, עדי לשמש כוח התקפת נגד בגיזרת ג'בל חרום.

חטיבת חיל רגלים 116 שנכנסה לסיני תחת פקודת דויזיה חיל רגלים 3 פוצלה בשלב מאוחר יותר לגדולים שתוגברו את המערכים של דויזיה חיל רגלים 2 בכסימה ובאום-כאתף.

הייתי יכול להמשיך ולפרש את הזזת הכוחות וההתארגנות, שראינו אותה כ"בלגאן" גדול מאד מצד המצרים. נוסף לכך אנחנו עדים לקשיים לוגיסטיים גדולים מאד של הכוחות האלה בנקודה זאת. במשך עשרים וארבע שעות היו אנשים מחוסרי מים ומזון; היה חסר דלק לכלי רכב; ידוע על טנקים שהגיעו לאל-עריש ברכבת וחיכו לבוא נהגיהם כדי שיוכלו להזיזם. לאלה יש להוסיף את בעית חלקי החילוף.

במעט שאין לנו חלקי חלוף לטנקים הרוסיים. היו קרוב לתשע מאות טנקים בסיני. היכן חלקי החילוף שלהם? חקרנו באופן מיוחד את הנושא הזה. הסתבר שהכינו חלקי חילוף בארגזים מיוחדים, כבדים כמובן. בבהילות של הגיוס לא לקחו אותם, כי הם היו כבדים... וחשבו שיקחו אותם בפעם אחרת. נוכחנו לדעת כי מערך התחזוקה לא היה בנוי. הענין נעשה בביהלות ורואים שלא היתה כאן תכנית מוכנה.

לקראת תחילת חדש יוני אנחנו רואים הגברת ההכנות: איטונים התקפיים בחיל האויר ותדרוך מבצעי במצרים וסיני; תיאום בין ערבי; ריאד ברבת עמון ב-1 ביוני; פריסת הצבא הירדני; בואים הכנות לתזוזת הכוחות העיראקיים עם פקודה, ב-30.5, להעברת שייסת "מיג 21" עיראקית שצריכה להיות עד ה-4 ביוני לפקודת המפקדה הערבית המאוחדת. היא צריכה להגיע לשה התעופה הייטש 3 ולהיות מוכנה להתקפה על שדות תעופה ישראליים. עושים הכנות למבצע "אוייב" להפעלת הפדאיון ודורשים להוציא במהירות גדוד קומנדו פלשתיני מעיראק לירדן, כדי שיוכל לקחת חלק בפעולות הפדאיון האלה. אבל כאשר מסתבר כי לוח הזמנים שלה הגדוד הזה לא תואם את הבהילות של המצרים, הם השיטו שני גדודי קומנדו מצריים, כאשר כל גדוד מונה חמש-שש מאות איש.

אשר לצבא הירדני, כל החטיבות של חיל רגלים שלו היו פרוסות לאורך הגבולות או בריכוזים. חטיבת שריון אחת היתה בבקעת הירדן, שניה בזרקה ובמשמר [illegible] המלך. בסוף חדש מאי-תחילת חדש יוני, פרסו את הכוחות של חטיבה 60 שריון, הורידו לאיזור צפון ים המלח את החטיבה, חטיבה 40 הועברה לבקעת הירדן. זו היתההתודעה האסטרטגית הירדית.

גם הסורים עשו הכנות ובמסגרת התיאום הבין-ערבי עיבדו גם תכנית מבצעית. מערך הקבע של הסורים כלל שלוש חטיבות. עד 17/18.5 הגיעו שתי חטיבות, אחת סדירה ואחת מילואים. עד ה-26 במאי הביאו עוד חטיבת שריון וגדוד שריון ועוד חטיבת מילואים של חיל רגלים וחטיבת תותחנים.

מה היתה התכנית הסורית-באצרית המפורשת? הם תכננו התקפה בשלושה מקומות: התקפה באיזור משמר הירדן עם חטיבה 123 ועם חטיבה 8 שאחריה תנוענה שתי חטיבות, 32 ו-44. הכל תחת פיקוד של אוגדה אחת. המאמץ העיקרי התכוון להגיע לרמות נפתלי- צפת., כאשר חטיבת חיל רגלים עם טנקים [illegible] בסיוע ארטילרי צריכה לצלוח את הירדן.

דרומה תוכנן מאמץ נוסף שמגמתו להשתלט על כביש טבריה-ראש פינה. גם כוח זה היה בנוי על שתי חטיבות חיל רגלים וחטיבה ממוכנת. בצפון תוכננה התקפת הסחה.

<u>היו"ר ד. הכהן:</u> לא תוכנן שום דבר מדרום לכינרת?

<u>ראש אמ"ן, אלוף יריב:</u> לא. מועדים לא היו על כל התכניות האלה.

תחושתה של מצרים היתה, שיש אפשרות שישראל תצא למלחמה בכל זאת. אבל היא, מצרים, לא נרתעת מזה. הענין בא לידי ביטוי גם בהתבטאויות שונות, בנוסף לכל הדברים הגלויים. בהתבטאויות האלה רואים שהם מציבים לעצמם יעדים חדשים. בסוף חדש מאי אמר הייכל באופן גלוי, שלישראל אין כל ברירה אלא להילחם, והוא פירט את כל הנימוקים הטובים שלבו אשר בגללם אנחנו נאלצים להילחם.

ב-29 במאי מכריז נאצר בפני חברי מועצת האומה המצרית: "אא "עתה אנו מוכנים לעמוד בפני כל אפשרות, מוכנים לפתור את בעיית פלשתין כולה, שכן הנושא של היום איננו בעית מפרץ עקבה, לא ענין מיצרי שיראן ולא ענין כוח החירום של האו"ם, אלא המדובר הוא בזכויות עם פלשתין... אם הצלחנו להחזיר את המצב שהיה לפני 1956, הרי שאין ספק שאלוהים יהיה בעזרינו ויאפשר לנו להחזיר את המצב כפי שהיה לפני 1948".

הנימה תקפנית, אך עדיין נימה של פעולה תגובתית ולא יזומה. הדבר בא גם לידי ביטוי בפקודת היום של עמאר שפורסמה ב-2 ביוני. הוא מדבר במפורש על מצב הגנתי ותגובתי. יחד עם זאת מופיעים הרמזים הראשונים להמשך הפעולה המצרית: והיה ולא תפרוץ מלחמה, איך נושאים הלאה את הגל הזה שהוא באמת קונסטלציה בין-ערבית בלתי-רגילה? הרמזים האלה באים לידי ביטוי במכתבו של נאצר לנשיא ג'ונסון ב-2 ביוני: "צייבתם כי אין לפתור את בעיות התקפה על ידי הסגת גבול בין המדינות באמצעות אנשים ונשק. אני מסכים לדעתך בענין זה, ועם זאת יש לראות את אופן הגשמת עקרון זה בכל מקרה. אם כוונתכם היא להצייתם של כמה מבני העם הפלשתינאי את קווי שביתת הנשק, הרי ברצוני להצביע כאן על הצורך לדון בבהינה הזו מתוך ראייה כוללת של בעית העם הפלשתינאי. וגם כאן אני שואל מהי מידת יכולתה של ממשלה כלשהי לשלוט על רגשותיהם של למעלה ממליון פלשתינאים שזה קרוב לעשרים שנה חלפו מבלי שהחברה הבינלאומיתתגלה ענין - ואחריותה כאן היא אחריות שאין להמילט ממנה - בהחזרתם למולדתם. העצרת הכללית מסתפקת בכל מושב שלה באישור זכות זו. ~~בהצ~~ חציית קו שביתת הנשק על ידי כמה מבני העם הפלשתינאי היא למעשה אחד מגילויי הזעם שאחזו, ובצדק, את העם הזה נוכח ההכחשות המוחלטת לזכויותיו מצד משפחת העמים ומצד הכוח העומד לימין ישראל ומסייע לה מבהינה חמרית ומוסרית."

נימה לא זהה אבל דומה מאד לנימה הסורית שאמרה ב-3.4: "אנחנו לא נהיה השומר של ישראל".

אני רוצה לציין כאינדיקטור נוסף לעמדה המצרית, שהמצרים נתנו הוראות ליתר ארצות ערב להיזהר מאד מפעולות חבלה ופדאיון, לא לערוך אותן באותה עת. שר המלחמה דאז, בדרן, שבעצם התקופה שאני דיברתי עליה נשלח למוסקווה במגמות רכש חדשות ורכש מאתים טנקים חדשים וארבעים משומים "מיג 21 על-ראות, הוא הוציא פקודה חריפה מאד לכוחות בעזה, שאין להרשות בשום פנים שום פעולות פדאיון. וכאשר היתה פעולה שאנחנו הודענו עליה, מיד יצאה דרישת הקירה, מה קרה. בזה אני רואה הוכחה נוספת לכך שעמדו מוכנים למלחמה אמנם, והקדישו מחשבה לשאלה, איך יגלגלו את הכדור הלאה כדי לדחוף אותנו יותר ויותר לפינה, אז

לתקוף אותנו כשאנחנו במצב מדיני גרוע ואילו הקונסטלציה הצבאית המצרים היא השובה ביותר. כך אנחנו מגיעים ל-5 ביוני.

ש. פרס: ובכל זאת הם הפגיזו את הישובים בגבול הסורי.

ראש אמ'ן, אלוף יריב: גם על כך היתה הקירה ודרישה.

ג. מאיר: אתה אומר שעד ה-3-4 ביוני לא ראינו ולא חששנו מפני הכנות לתקוף אותנו.

ראש אמ'ן, אלוף יריב: היתה אפשרות שהם יתקפו. בעצם העובדה שעומד כוח כזה בסיני, בעצם העובדה שהוא בכוננות גבוהה, בעצם העבדה שחיל האויר המצרי מתארגן, אי אפשר להוציא מכלל אפשרות גם יוזמה צבאית.

מאחר שהמכשיר ההיוני שלנו הוא חיל האויר, ובשביל חיל האויר פעולה ראשונה ויזומה של המצרים יכולה להיות מסוכנת מאד, היינו צריכים - אפילו אם לאחר הכל הידיעות לא הצביעו על כך שזה הדבר שהמצרים באמת הולכים מחר לתקוף אותנו - היינו צריכים לקחת בחשבון אפשרות כזאת. יחד עם זאת איננו יכול לומר, שעל סמך זה אנחנו יכולים לקבוע בודאות שאם לא היינו פועלים ב-5.6, ב-6/7 ביוני הם לא היו יכולים לתקוף אותנו. זו היתה קונסטלציה מאד חמורה.

מ. יערי: ב-5.6, 6.6. 7.6 הם לא התכוננו לתקוף אותנו?

ראש אמ'ן, אלוף יריב: אין לנו סימנים על כך שעמדו לתקוף אותנו. יש לנו ידיעה מסקור אחר שאומרת שהיתה להם תכנית לתקוף אותנו בין ה-5 ל-10 ביוני. בינתיים זו עדות יחידה לכך.

אם לסכם את התקופה שבין ה-15 במאי ל-5 ביוני, בכל זאת "סחף הקטן את הגדול", הסורים את המצרים. הגדול נסחף לתוך זרם המאורעות. לאחר שהוחלט ב-14 במאי על הצעד הראשון, הרתעת ישראל והיזוק מעמדו של נאצר, הגיע נאצר ל-5 ביוני ולתוצאות בהן חזה ב-8-9 ביוני. היה זה בבחינת סוף מעשה במחשבה על תחילה ולא סוף מעשה במחשבה תחילה.

רב-אלוף י. רבין: אני מתכוון להתרכז בדברי בעיקר בשני נושאים ולדבר בקוים כלליים על תחום שלישי. נושא ראשון הוא התפתחות התכנונים ו ההכנות לפתיחה במלחמה והשיקולים העיקריים. הנושא השני הוא מהלכי המלחמה, אם כי עליהם נאמר כבר הרבה ואולי אעבור עליהם היום בקצרה בלבד. כמו כן ברצוני לומר כמה דברים בנוגע ללקחים.

קודם כל, יש קושי מסויים בדיבור אחרי המלחמה לאור תוצאות המלחמה על ההערכות שקדמו למלחמה. בדרך כלל יש קושי מסויים לדבר לאחר מעשה על שיקולים והערכות שלפני המעשה. תמיד, אחרי הנסיון, אחרי ההתבצעות, יש חכמה שלאחר המעשה.

בקודה שניה בוגעת לדרך בנית צה'ל.
תמיד יש שני קווים מנחים. קו אחד אומר, שצה'ל צריך תמיד להיות במצב של התעצמות, וכל תהליך התעצמות הוא תהליך שאתה אתה שאינו מתחיל ביום אחד ואינו נגמר ביום השני. כשם שצריך להתעצם באופן מתמיד, כך צריך להבטיח שבכל עת הכוח הקיים יהיה במיטב ובמירב יכולת פעולתנו ויאפשר תשובה מתאימה לבעיות שעלולות להתעורר.

דבר שלישי, קשה לחסוך זמן במלחמה.
גם כדי לעמוד על כל הבעיות הכרוכות והעלולות להתפתח בתוקף הצורך לצאת למלחמה, מחוייב הצבא בשורת תכנונים הקרויים בצבא תכנונים אופרטיביים, שלאורם נבדק מה צריך מחד, ואת מה שיש - איך לחלק במסיבות שניתן לחזות אותן מראש, כיצד ואיך יבוצעו הדברים.

בדרך כלל בתכנונים, בוודאי בתכנון אופרטיבי המושתת על הנחות ולא על מצב כוחות מסויים בשטח - יש תמיד אי־התאמה. התפיסה של התכנון האופרטיבי בצה'ל בנויה על כך שזה תכנון בסיסי ויש להתאימו מידי פעם למציאות הקונקרטית הנוצרת בשטח.

את שלב ההכנות למלחמה הייתי מחלק מבחינת ההכנות שלנו לשלבים הבאים: בדרך כלל עבורנו כניסת כוח מצרי גדול לסיני מהווה אור אדום המחייב תוספת כוחות לכוחות הסדירים שצה'ל מחזיק באופן קבוע. אין צה'ל מחזיק כוחות סדירים בתיקף גדול הנותן לו אפשרות לענות על התקפה, אם עיקר הצבא המצרי מתרכז בסיני. תהליך גיוס המילואים ופריסתם הוא תהליך המתמשך בסדר גודל של ארבעים ושמונה שעות, ולעתים אף יותר מזה, לגבי פריסת תכנונית כזאת או אחרת. איננו יכולים להרשות לעצמנו, אם מתרכז כוח ניכר בסיני, שלא לגייס במקביל לבניתו את המערך שלנו.

הייתי אומר שהשלב הראשון הוא השלב כל עוד ההערכה היתה שהמהלך הוא מהלך מרתיע כלפי סוריה, בערך עד סדר גודל של ה-17-20 במאי, כמובן במקביל לא של לשלב זה מוכנה תכנית התקפית.

השלב השני מתחיל בערך אחרי חדירת המצרים, והוא שלב התקפתי, והוא מידי פעם מתעדכן. השלב השלישי הוא השלב שמתחיל בתחילת יוני.

<u>היו'ר ד. הכהן:</u> זמן גיוס של ארבעים ושמונה שעות לא חל על חיל האויר, אני מניח.

<u>הרמטכ'ל, רב-אלוף י. רבין:</u> גם לגבי חיל האויר לפעילות מסושכת. מרבית הנ'ל של חיל האויר הוא במילואים. ברצוני להעלות כמה נקודות הקשורות בשיקולים לתכניות התקפיות.

אין מלחמה אחת של מדינת ישראל דומה בנסיבות, בכוחות למלחמה שניה. למעשה היתה לנו המסקה של עשר שנים מאז המלחמה האחרונה, מאז מבצע סיני. היה ברור שיש כמה שנויים עקרוניים בולטים. קודם כל היה ברור שנהיה לבד. נקודה שניה, ברור שלא אנחנו בחרנו את זמן המלחמה, ולפיכך לא תהיה הפתעה אסטרטגית. נצורך לתקוף בזמן ובהנחות שעיקר הכוחות המצריים לפחות

אין גורם הפתעה אימשרשגית, הערכות [illegible]
הפעולה שלנו, הלחימה הרבה יותר רחבה מאשר בזירה אחת, וזו הנחה
כמעט ודאית.

הנתון השני שצריך היה לקבוע בתכנונים
הוא, בעצם כמה זמן יש לצה"ל על מנת להילחם. לא תמיד, כידוע,
גורם הזמן חופשי לבחירה ולשיקול ישראלי בלבד. בענין זה היו הערכות
מהערכות שונות. אבל היה ברור לנו שהזמן הוא גורם ממדרגה ראשונה,
ולכן את תכניות הפעולה צריך להציג או לבנות בשיטה, שגם אם נצא
מהנחה פסימית שלאחר שתים עשרה שעות נחוייב להפסיק אש, וגם אם
נצא מהנחה שיהיו לנו איקס ימים, נשאר במצב שאם הפעולה תופסק,
יהיו בידינו השגים, אם מבחינת פגיעה בכוח ואם מבחינת שליטה בשטח
שיש להם כשלעצמם – גם אם לא ינתן הזמן הנדרש למילוי כל המשימה –
משום עמדת מיקוח, או שיש [illegible] ערך עצמי לתפיסתם אולהשגתם.

גורם נוסף הוא ההערכת העוצמה הצבאית
של הצד השני. הצבא המצרי עבר בכל זאת עשר שנות הדרכה סוצייטית.
הוא התעצם מבחינת ציוד, גם מבחינה כמותית וגם מבחינה איכותית.
הוא התעצם בקנה מידה ניכר ביותר. כמובן היו הערכות שונות לגבי
יכולתו של אותו צבא לעמוד כשהוא ערוך, מאורגן בנסיבות הגנתיות.
הצבא המצרי, מבלי להתיחס לערכו הכולל, תמיד יותר טוב בהגנה
מאשר בהתקפה. זה אינו אומר שהוא טוב בהגנה. אבל ברור שהוא יותר
טוב כשהוא ערוך, מסודר, מאורגן ולא צריך לנהל קרבות נוע.

השאלה בדבר השערות על יכולת העמידה
של הצבא המצרי חייבה – לפי דעתי – קביעה ברורה של השלב הראשון,
תוך השארת יותר פתח לתימרון ושיקול והחלטה לאחר עשרים וארבע השעות
הראשונות או לאחר שלושים ושש השעות הראשונות.

הכוחות שצה"ל נכנס בהם למלחמה היו:
בחיל האויר – מאתים מטוסי תקיפה, מאורגאן ועד המירג', 40 פוגות
חמושות, 28 הליקופטרים אס 58, 12 בלים, 4 סופר-פרלונים, 4-5
טוללות הוק, מערך נ"מ גדול.

בכוחות היבשה – שווה ערך של עשר
חטיבות שריון; חמש חטיבות משוריינות, 4 ממוכנות עם חטיבת הצנחנים
שבפועל הפכה להיות חטיבה ממוכנת של שני גדודים על זחל"מים פלוס
גדוד פשונים. כלומר, 10 חטיבות שריון, אם כאשר אחת מהן מאולתרת,
ואילו אחת גדולה מהרגיל בשני גדודי שנקים ושני גדודי חרמש';
חטיבת צנחנים, 3 גדודי שריון פיקודי.

חטיבות חיל רגלים היו שבע. בחיל הים
מצבנו היה לא כל כך טוב. היתה לנו צוללת אחת ושתי משחתות. בפרק
זמן זה החזרנו לכשירות משחרתת שלישית; נשקים, סטילים וכיוצא באל ה.

פריסת הכוחות הבסיסית שהוחל בה ב-19 במאי, בשארה - ערש לתזזה מבצעית - כפריסת הכוחות הבסיסית בכל המלחמה.

בדיעבד הגענו להשקלה במשך המלחמה של 1093 טנקים שהיו ערוכים עם צוותות וכל הקשור בכך לפעולה. תוך כדי תקופת ההכנות הוספנו סדר גודל של שמונים טנקים מעל מה שהיה בידנו בהתחלה. הוספנו אותם בעיקר על ידי עבודות שיפוץ שלנו. אני רוצה להזכיר כי 140 משונים שקיבלנו מהאמריקנים והיינו צריכים להסב אותם לא השתתפו במלחמה. ארבעים מן הטנקים שקיבלנו מגרמניה שחקנו באימון חצוותות. מאת טנקים קבלנו לג'נס מאמריקה. 126 מאותם טנקים לא השתתפו כלל במלחמה, וכן עוד כמה עשרות סנשוריונים לא השתתפו במלחמה, כי גם הם צריכים היו לעבור שיפוץ. היו לנו כמאתים טנקים שהיו מתוכננים לשיפוצים ואשר לא השתתפו במלחמה.

במלחמה היו למעלה ממאה משוגים, וכן כל ה-אי,שו, ערש לכמה שלא היו כשרים, בתוספת ל-14 טנקים א/S מתוך אלה שהסבנו מ-א/1. חשוב מאד שהם השתתפו במלחמה, כי הם נתנו לנו נסיון שוב מאד עם השנק הזה שהוכיח את עצמו בצורת יוצאת מן הכלל. כאשר חטיבה 7 הגיעה לאל-עריש, הם היו היחידים שהיתה להם אוטונומיה ל המשיך בנסיעה. כל היתר היו יבשים מבחינת הדלק.

מתכנון הראשוני ענה לסגב הראשוני שתואר על ידי ראש אכ'ן, כאשר יש שלוש דויזיות אלוס תוספות בסיני. הוא היה בנוי על פעולה של אותן שלוש אוגדות שפעלו אחר כך. התכנית מצויירת בממה התרושה לפניכם, כאשר התבלית שלה היא לבודד על ידי הצבתה את אפשרות התיגבור של הכוח המצרי בסיני, בביר גפגפה, במיתלה; לתקוף עם אוגדה משורייינת מכיוון מעברי לוז(?) וכוונתילה בציר החוף לכיוון אל-עריש. תפקידו היה לסגור על שלוש הדויזיות ולחביא להשמדתן. כמובן שהתכנית כללה השמדת חיל האויר. ביתר הגיזרות, אוגדה 84 נמצאת באיזור מצפה רמון ואוגלת בשני כוונים. היתהתכנית הצנחת באיזור רפיח ובאיזור אל-עריש. המטרה היתה לסגור, כאמור, על שלוש הדויזיות ולהשמיד את הכוח המצרי. המאמץ העיקרי צריך היה להיות לאורך הציר ניצנה-אום-כתף-עבר עגילה.

תכנית זאת היתה משותתת על ההנחות שהיא תועלת בהרכב זה של כוחות והיא דורשת סדר גודל של 72 שעות.

השלב השני היה אחרי סגירת המיצרים בין ה-23 ל-25 במאי. השלב הראשון המתוכנן הוא פעולה של אותה אוגדת משורייינת עם החטיבות 7, 60; שתי אם גדודי טנקים וחטיבת צנחנים על זחלמ'ים, חטיבה 11 לכיוון רצועת אל-עריש, ריכוז והכנות להמשך המעולה וכן פעולת הסחה. לגבי חיל האויר נשארה התכנית אותה תכנית. ביתר הגזרות - תכנית בלימה.

אני לפחות חשבתי כי המיצרים ושארם-א-שיך זה המקום הפחות מתאים להתחיל בו את המלחמה. שנית, אני לפחות חשבתי, שבעית שארם-א שיך תיפתר או לא תיפתר לאור תוצאות הלחימה בסיני, ולפחות בשלב הראשון לא יחסתי ערך מכריע לעניין של שארם-א שיך בשלבים אלה של המלחמה. מאידך ראינו חשיבות לעניין של ריצת

אל התעלה. אינני מדבר על ביבוש התעלה, אלא על מאחז בנוסא למיקוחים.

השלב השלישי של התכנון היה בנוי גם ה וא
על הרחבת התפיסה בשלב הראשון, ואחר כך שוב, כוננות ב התאם
להשתחות הקרב. זה ב-5-4 ביוני.

נקודה נוספת: לפי הוראת שר הבטחון,
הוחלטלהקדיש, אפשר לכוח שיהיה סוכן לתפיסת שארם-א-שיך או מאחז
בקרבתו בהתאם למצב הצבאי.

כאן המקום להזכיר את פעולת ההסחה הישראלית.
צה'ל הקים במשך שנים אוגדה שקוראים לה "אוגדת הונאה". אפשר
להסיע אותה הלוך וחזור, לאחר שמקפלים אותה. היא כוללת רשתות,
מללת שתי חטיבות שריון, הכל עשוי קרטון. קצת שנקים מוכרחים להציב
שם בכל זאת. את האוגדה הזאת החזקנו כל הזמן בדרום, עד אותו
שלב שהיה נראה לנו כקרוב יותר לפעולה. היא הועברה למקום מול
כונתילה, יחד עם חטיבה משוריינת נוספת. הדבר גרם לכך שהמצרים חשבו
שאנחנו עומדים לפתוח בעיקר התתקפה בדרום, ליד אילת.

תפקידו של חיל האויר נשאר אותו תפקיד
כמו ביתר התכניות, עם ניואנסים אחדים.

התחלנו ל עשות כל מיני תימרונים, גם בים
וגם בשיירות לכיוון אילת, כדי ליצור תמונה שהמאמץ העיקרי הולך
לכיוון אילת. בין אם היתה זו פעולת ההונאה ובין אם מסיבה אחרת,
דויזיה מצרית אחת הורדה מהכוח של שאדלי והעברה לכיוון זה.
נוסף על כך, תשומת לבם של כל החטיבות המצריות הופנתה לכיוון הלא-
נכון.

זו למעשה התכנית שלפיה יצא צה'ל למלחמה.
הכוחות לא השתנו בעקרון.

ח. צדוק: על איזה הנחות זה היה מבוסס לגבי
סוריה וירדן?

הרמטכ'ל ר'א י. רבין: על בלימה, ולכל היותר מחסף.

בהקשר לדבריו של ראש אס'ן, אני רוצה לומר
כי גם אצלנו היו העברות ציוד, וכן העברת כוחות. אצלנו היו פחות
תזוזות, אבל אין ספק שבשלבים הראשונים היו שלבים בהם התברר שבמקום
מסויים חסר ציוד כזה, ואילו במקום מסויים חסר ציוד אחר,
אין ספק שציוד תוקן תוך כדי תקופת ההכנות. לו היה מישהו מהאוייב
מאזין לשיחות שלפון ובונה על סמך זה את דאגא דעתו על ההתארגנות
של הכוחות, גם הוא יכול היה להצביע על תזוזות ומחסור בדברים
מסויימים. גם הוא היה שומע צעקות על כך שבמקום מסויים חסר מים
או דבר חשוב אחר. אולי גם הוא היה מקבל תמונה של "בלגן".

יחד עם הצבא הסדיר הגענו ללמעלה מסלוש
מאות אלף מגוייסים.

היו'ר ד. הכהן: בדיווח האחרון שקיבלנו סופר על 171
אלף מגוייסים.

<u>הרמטכ"ל ר"א י. רבין:</u> בהתחלה היו 180 אלף מגויסים במילואים. בשלב מאוחר יותר הסתבר לנו שהתיצבות היתה יותר טובה. הגענו בפועל, תוך כדי בדיקה, לסדר גודל של 220 אלף אנשי מילואים, למעלה מ-300 אלף מגוייסים.

במצב זה של פריסת הכוחות שהיו לנו בדרום, היו לנו 717 טנקים. להם היו מעל 900 טנקים. להם היו 900 קני-ארטילריה ולנו 288. – אני מדבר כאן על פריסה ראשונה ולא על מה שקרה תוך כדי מהלכי הקרב. זה נכון לגבי יום 5.6 שעה 07.45.

לירדנים היו 270 טנקים ולנו 173. מול 180 קנים ארטילריים שלהם, היו לנו 181.

בגיזרה הסורית וחלק מהגיזרה הצפונית של ירדן, לסורים יש בסך הכל 430 טנקים. בקו חזית היו להם 260 טנקים. לנו היו 220 טנקים. זה כולל את הגיזרה הסורית והירדנית. בסך הכל היו לנו 550 קנים ארטילריים, אלא שרק 250 באו לידי ביטוי. מבחינה ארטילרית, בגיזרה זאת מצבנו לא היה גרוע. אמנם, יש שוני באיכות הארטילריה.

המלחמה החלה במכה ה אוירית. מבחינת השעה, ראינו שבהתאם לפק"ל בכל חילות האויר החשש הוא מפני התחלת התקפה עם שחר או עם דמדומים. על כן היו עולים בשעות אלה בפטרולים וסיורים. במשך מספר ימים ראינו כי השעה הטובה בבוקר היא שעה של פחות או יותר רגיעה מפעילות אוירית. לכן, שעת ה-ש שלנו נקבעה ל-07.45. השיטה היתה, להטיס את כל מטוסי חיל האויר, פרט ל-12 מטוסים שנשארו. כל סוגי המטוסים, לא כולל מוגרות, שםם [illegible] נועדו לתקיפת שדות. בוצעו 352 גיחות לתקיפת שדות במצרים. 67 גיחות בוצעו לתקיפת שדות תעופה בסוריה, 48 גיחות לתקיפת שדות תעופה בירדן ושלוש גיחות ביום הראשון לעיראק. למעשה, לגבי מצרים לא בוצעה תקיפת שדות פרט ליום הראשון ופרט ל-4 גיחות ביום השלישי. אותו דבר בסוריה. לא כן הדבר לגבי שדה התעופה היטשם 3. משם המשיכו לפעול, ובגלל הטווח הארוך רק שני מטוסים שלנו היו מסוגלים להגיע לשם, הווטורים והמירג'ים.

בסך הכל הגיעו אבידות האוייב ל-452 מטוסים, כולל מטוסי תובלה והליקופטרים. מזה 330 מטוסי קרב-הפצצה. 252 – מצרים, 56 – סורים, 21 – ירדנים, 20 – עירקים. בחצי היום הראשון הושגה הכרעה אוירית ברורה. יחד עם זאת, כבר ביום הראשון, במקביל להתקפת כוחות היבשה בדרום, הוקצו מראש המוגנות שהבנו במצרים ואשר אינם מתאימים לתקיפת שדות תעופה, לסיוע לתקיפת חיל היבשה. אמצעים מוגרות המושרת הסתתפו בקרבות כוחות היבשה כבר בשלב הראשון, ללא כל קשר ותלות בהתפתחות הקרבות.

חיל האויר ביצע בזמן המלחמה 3018 גיחות. בסוריה ביצע חיל האויר 1017 גיחות לסיוע לכוחות הלוחמים ביבשה. בירדן – 48 גיחות נועדו להשמדת שדות תעופה ואילו 549 גיחות לסיוע לתקיפת מטרות קרקעיות. במצרים ביצעו 356 תקאאאא שהמת גיחות לתקיפת שדות תעופה ו-956 גיחות לסיוע לכוחות היבשה. 550 גיחות נועדו ליירוט ופטרולים. 880 גיחות שונות. אם ניקח את כל הגיחות שביצע חיל האויר, ביווכח לדעת כי שני שלים מהן נועדו לסיוע לכוחות היבשה. החל מהיום השני, למעשה כל הגיחות של חיל

נועדו למתן משרית אוירית והטלת משוטים. באויר חופלו 61 משוטי אויב: 26 ב-5.6; 13 ב-6.6; 12 ב-7.6; 8 - ב-8.6, 2 ב-9.6.

בגיזרת המזרחית, בסוריה, ב-5.6 חופלו 10 משוטים, ב-9.6 משוט אחד. בירדן הופלו שני הנשרים. בלבנון, חבשר אחד. בעירק 3 משוטים ומשוט "שופולבי" אחד. סך הכל 79 משוטים לא בתקיפת על הקרקע.

נוסף לתקיפת שדות וסיוע לכוחות היבשה תקף חיל האויר גם מטרות תקשורת בלחימה אוירית. הוא מקף סמונה סוללות אס.אי 2. שבע מהן הוא השמיד ואילו אחת בטלה שלל. הוא תקף תחבורת מכ'ם והשמיד את רובן. הוא השמיד בירדן את התחנה הגדולה של מכ'ם וכן בסוריה.

בשלב הראשון היתה חשיבות לחריטת שדות התעופה ולסיוע לכוחות היבשה. תקיפת הסוללות בעשתה ביום השלישי, כאשר הבוחות שלנו התקרבו לתעלה והיה חשש של חופש תמרון למשוטים הגובה מאיזור התעלה. אז הותקפו אותן סוללות שמנעו את פעולת חיל האויר באיזור התעלה. השיקול היה, באיזו מידה זקוק חיל האויר לחופש פעולה בתקשר לתבועת הבוחות שלנו ובתקשר למשימת תקיפת השדות.

ש. מרס: מדוע לא הותקפו סוללות שילי קרקע-קרקע?

הרמטכ'ל ר"א י. רבין: סוללות אלה במצאים בעצם בקחיר מחרת או יותר. היתה התחבשות סביב שאלה זאת ובראש סיכמנו שלא לתקוף אותם שם.

מהלכי הקרבות מחות או יותר ידועים. ברצוני לציין, כי קרבות התבקעה ביום הראשון היו קרבות קשים. חשיבה 35 לפי התכנון היתה צריכה להבקיע ולהמשיך לנוע. חשיבה 7 שהבקיעה את חאן-יוניס עקפה את רפיח והיא בימלה קרבות התקפה והבקעה קשים. עיקר תאבידות שלנו הן למעשה בחלק הזה. הקשיים נבעו מהביצורים, משבקים, והערכות ללחימה, מג'ש. היו קרבות קשים ממש ולעתים מצאו עצמן שלוגות שבקים מבודדות.

שלוגת משוגים אחת תגיעה עם שמונה שבקים לעורף האויב ועלתה על גדוד של טשלין 22. במגע ראשון "דמקו" הטשלבים שלושה שבקים שלנו. המ'מ נשאר עם חמישה שבקים מול 22 שבקים טשלין, כאשר כל חודרי השריון שלו גומלים על חשבקים הרוסיים ולא חודרים. על ידי כך שחמקה כיוון מזים מציתים לכיוון מיכלי הדלק של השבקים האלה, הוא הצליח להבעיר 17 שבקים טשלין 22 מבלי לאבד אך שבק אחד.

(המשך הישיבה רשמה ס. אידנברג)

השלושה שברחו עלו על פלוגה שניה שקודמה בגזרה גדוד של 22 טנקים טי.34, שהיה צריך לעבור להתקפה על הכוח שהיה כאן (מצביע על המפה).

ח. לנדאו: כוחות אלה היו כוחות סלואים או כוחות סדירים?

הרמטכ"ל י. רבין: אלה כולם כוחות סדירים.
שני גדודים פלוס גדוד פטונים עלו על שתים וחצי חטיבותמצריות וחסלו אותן. למעשה הם לא ביצעו את התכנון. הם היו צריכים לנוע בציר מקביל לחטיבה 7 ולא היו מסוגלים. בשלב זה הוכנסה חטיבה 7, שהיתה הה(מצביע על המפה) והספיקה להגיע לאל-עריש.

גם הקרב על אבו-עגילה היה קרב קשה מאד. החדירה היתה בשני צירים. וגדוד השנקים שהיה צריך לעלות על המתחם, תקף פעם אחת ונכשל; המג"ד נפצע. הוא תקף פעם שניה ולקח את המתחם והגיע לעורף המערך של אבו-עגילה לפני שהחטיבה הגיעה.

היו"ר ד. הכהן: הקרב בין ה-16 "סטלינים" ובין ה-5 "פטונים", כמה זמן נמשך?

הרמטכ"ל י. רבין: כשעתים וחצי.

היו"ר ד. הכהן: ה"סטלינים" לא פעלו?

הרמטכ"ל י. רבין: פעלו.

א. בן-אליעזר: מה היה היעד במערכה זו?

הרמטכ"ל י. רבין: היעד הסופי הוגדר "השמדת מירב הצבא המצרי על ידי שלב ראשון של התקדמות לכאן(מצביע עלהמפה) והמשך המערכה בהתאם לתפתחות מערך האוייב, ומאחז בשרם-אל-שיך.

א. בן-אליעזר: ותעלת סואץ?

הרמטכ"ל י. רבין: תעלת סואץ - בהתאם להתפתחות.

לפי פקודה המבצע היו צריכים לכבוש את אל-עריש תוך 24 שעות, וכבשו אותה לפני כן, עם בוקר. חטיבה 25 שהיה צריכה לנוע לכאן, הוכנסה למעשה דרך כאן; גם פה הקרב היה קשה. היו שתי שיטות הבקעה; האחת - שיטה יוזמ עם עצמת שריון וסיוע אווירי; והשיטה השניה, לוחמה רגלית על ידי חטיבה מחוגברת בשני גדודי נח"ל - אלה היו אנשי קורס המכ"מים של הנח"ל - פלוס שיטה של הפעלת ההליקופטרים על המערך הארטילרי המצרי, לשיתוקו, כדי שלא יריץ לקרב על היעד.

הצנחנים הונצחו מהליקופטרים ותקפו מהעורף באורך של 10 ק"מ. כאן היו 70 כלי ארטילריה, ביניהם גם טנקים. פה היתה הלחימה קשה מאד. פה היתה חטיבה מתוגברת של המצרים.

שני קרבות אלה היו ממש קרבות קשים. ועיקר האבידות היו בקרבות אלה. ישירות, פרט לשיתוק הארטילריה כאן, חיל האוויר לא סייע ללחימה. זה היה ביום הראשון. מידת הסיוע של חיל האוויר בקרב זה לא היתה גדולה.

ש. פרס: מה ההבדל בין שיטת ההבקעה ביום ובין שיטת ההבקעה בלילה?

הרמטכ"ל י. רבין: זו שיטה וזו שיטה. תלוי בנסיבות.

בקרב זה סייעו הפוגות בשיתוק הארטילריה. אנו יודעים מהנסיון ברמה הסורית, שמטוסים אינם הורסים, הם משתקים את הארטילריה.

בשלב השני, ביום השלישי, היתה התקדמות לאורך קוסימה ותנועה של הצד הצפוני. אולי פה אפלוש לתחומי ראש אמ"ן. מה עשו המצרים בשלב זה? בשלב זה חיה למצרים כוח שווה ערך של שתי דביזיות שריון, דביזיה 4 באזור שבין המיתלה, בין-גפגמה ונחלה, ושתי חטיבות שריון, חטיבה 141 בג'בל לבני, אדביזיה שלמה, על ההגה והארטילריה. הפקודה של הרמטכ"ל עמאר היתה, לערוך התקפת-נגד בכיוון אל-עריש ביום xxxx השלישי. במשך הלילה, חטיבה 141 ניסתה להכנס לאל-עריש. וחלק גדול ממנה הצליח להגיע; אינני יודע אם חלק גדול, אבל גדוד שנקים אחד - בודאי. גדוד של חטיבה 20 הצליח לעצור אותם, תוך כדי הלילה, כשהם עוקפים אותם מלמעלה.

השלב השלישי, לאחר הכיבוש כאן (מצביע על המפה) כאשר המצרים נוכחו שאין בכוחם להחזיק בביר לחפן, ואבו-עגילה ובבל-לבני גפלו, הפקודה השניה היתה, שכל הכוח שנערך מול מצפה רמון ואילת, ובעיקר דיביזיה 4, תעצור וחבנה קו הגנה שני, בין-ביר-גפגמה ובין המיתלה, ותחפה על נסיגת הכוחות המצריים לסיני, בתקווה לייצב קו הגנה פה, שיגן על התעלה.

למעשה, ההשפעההגדולה של חיל האויר היתה בשלילת חופש התנועה של הצד השני. התנועות ביום היו קשות מאד לביצוע. הם היו תמיד תחת התקפת חיל האויר שלנו. לקיים פה כוחות גדולים, מבחינה לוגיסטית, זו בעיה לא פשוטה; החזקנו חטיבה על יד התעלה בהתחלה, וראינו איזו בעיות אחזקה ישנן כאן; להחזיק פה כוחות עצומים, זה מחייב ארגון משוכלל. אין פה מים. אין פה בשימים.

היו"ר ד. הכהן: יש כבישים?

הרמטכ"ל י. רבין: כבישים יש. אבל אין צנור מים לאזור זה. מבחינה לוגיסטית זו ממש משימה קשה להחזיק כאן xx כוח שווה ערך של שתי דביזיות. ואם חיל האויר אינו נותן לזוז, זו ממש משימה שאינה ניתנת לביצוע. ואז החלה הנסיגה המצרית, כאשר חיל האויר עושה שמות בכוחות הנסוגים, ובעיקר ברכב. עוד יש ויכוח - כי מרס ספרנו - כמה טנקים הושמדו על ידי מטוסים וכמה טנקים הושמדו על ידי טנקים. בדרך כלל מרבית הטנקים הושמדו על ידי טנקים.

היה נסיון ליצור קו נסיגה בחיפוי של חטיבה 4, אך xxxx מהנסיון לא הצליח.

החטיבה המוצנחת שהשתתפה בפעולה פה (מצביע על המפה)

ועדת החוץ והבטחון - 24.8.67
המשך דברי הרמטכ"ל י. רבין

הועברה אחורנית, כדי להיות מוכנה לעלות על שרם-אל-שיך. אבל ב-6 ביוני ידענו על פקודת הנסיגה וחכנית הנסיגה של המצרים. ב-6 ביוני קבלו המצרים פקודת נסיגה ופנוי כללי של שרם-אל-שיך.

א. בן-אליעזר: מי קיבל את הפקודה קודם, אנחנו או המצרים?

אלוף א. יריב: אלינו הגיעה הפקודה קצת יותר מאוחר, כי צריך היה לתרגמה.

הרמטכ"ל י. רבין: הפקודה היתה, שעד אור ליום רביעי, הכוח צריך להיות מחוץ לשרם-אל-שיך, כ-180 ק"מ משרם-אל-שיך.
ואז הונחת הכוח בשרם אל-שיך מהליקופטרים. הראשונים שהגיעו לשרם-אל-שיך היו הסט"רים של חיל הים. אנו לא ידענו בדיוק אם המקום פונה כולו, ותכננו הפצצה אווירית. בינתיים חיל הים דיווח שהכל ריק. כך נתפסה שרם-אל-שיך ביום הרביעי כאשר פה (מצביע על המפה) עדיין נמשכים הקרבות.

ח. לנדאו: את הפקודה לפנוי שרם-אל-שיך חפסתם על ידי האזנה?

הרמטכ"ל י. רבין: כן.

עד כאן לגבי מצרים.
אשר לירדן, כזכור, הלימה בירדן נפתחה עם אהפגזת היעדים שבשלב ראשון התחילה בירושלים ונמשכה לאורך כל הקו; תפיסת ארמון הנציב על ידי הירדנים, כאשר מייד בוצעה התקפת נגד שלנו וארמון הנציב נתפס על ידי החטיבה הירושלמית. ואז הורה שר הבטחון, בשלב ראשון לכבוש את ירושלים ואת כל אותם אזורים שמתוכם מפגיזים הירדנים או עלולים להפגיז את שדות התעופה וריכוזי אוכלוסיה.

הכוחות שעמדו לרשות המערכה בירושלים היו: חטיבת שריון, חטיבה ממוכנת בדרום, חטיבה ממוכנת מפקוד המרכז, בדוד שריון פקודי. בלילה שבין יום שני ויום שלישי, הועבר גדוד חרמ"ש ואי.אם. אקס מהגזרה הסורית, מינוס בדוד שרמנים, והתחיל הקרב פה.

חטיבה 55 לא תכננה את כיבוש ירושלים. חטיבה 80 המוצנחת, שהיתה צריכה להשתתף בקרב על אבו עגילה, לאחר שראינו ביום השני בשעה 12-1 - 2 שהציר המרכזי נפרץ, וציר אבו-עגילה היתה לו חשיבות משנית לעומת ציר אל-עריש, נאלצה חטיבה 80 להשאר לסיוע באבו-עגילה. וחטיבה 55 שהיתה מתוכננת להצנחה מערבית לאל-עריש, לא היה צורך בפעולתה. והיא הועברה לכיבוש ירושלים.

ח. לנדאו: זו החטיבה של מוטה גור?

הרמטכ"ל י. רבין: כן. חטיבה 10 הממוכנת פרצה דרך הראדר, שיך עזיז עשתה אבוך לירושלים, כבשה את תל-פול עד חצור.

ועדת החוץ והבטחון - 24.8.67
המשך דברי הרמטכ"ל י. רבין

הצנחנים התחילו קצת יותר מאוחר והגיעו עד רוקפלר ויצרו קשר עם הר הצופים והגבעה הצרפתית. הר הצופים והגבעה הצרפתית לא היו כבושים. ונכבשו על ידי החטיבה המשוריינת. החטיבה המשוריינת המשיכה במקביל. הכוח הנוסף שכבש את לטרון עלה במקום זה והחטיבה הממוכנת המשיכה פה ב-7 ביוני ולמעשה כמעט השלימה את כיבוש דרום הגדה.

פה התחילה חטיבה 45 שלנו לעלות בשני צירים. ציר אחד בכיוון ל . זה היה אזור שידענו שהתותחים בו מסוקמים ליירי על שדות התעופה שלנו. וכוח שני תקף את ג'נין מפה, והגיע לכאן. הירדנים ניסו להעלות חטיבה 60 שלהם בלילה שבין יום שני ויום שלישי. וחיל האויר שלנו תקף אותם לאור גורים. הם כמובן לא הצליחו לעלות. חטיבה 40 של הירדנים הצליחה להגיע לאזור שכדרום לג'נאזן. ופה התנהלו קרבות די קשים בין החטיבה המשוריינת הירדנית - חטיבה 40 - ובין חטיבה 45 שלנו, ואחר כך חטיבה 37, בסיוע רב של חיל האויר . הקרבות התנהלו למעשה עד מבואות שכם. ולמעשה חטיבה 40 הירדנית אבדה את כל הטנקים שלה, כמאה טנקים. ביום רביעי, עם שבירת החטיבה פה, נכנסו כוחות חטיבה 45 שלנו בציר זה מג'נין לכיוון שכם, כאשר החטיבה הצליחה להתקדם בקושי, כי היא רותקה על ידי עיקר הכוח הירדני. חטיבה 37 תקפה מפה. וידוע הטפור שבשכם קבלו אותם בהרעות, כי חשבו שאלה הם עיראקים .

העירקים הצליחו לעבור את הירדן בגשר דמיה. אבל לא זזו קדימה.

א. בן-אליעזר: מתי נכבשה העיר העתיקה?

הרמטכ"ל י. רבין: ביום רביעי. התקשרות עם הר הצופים היתה בלילה השני והשלישי.

היו"ר ד. הכהן: חטיבת הטנקים שעלתה מיריחו, עלתה בלילה שבין יום שלישי ובין יום רביעי?

הרמטכ"ל י. רבין: כן.

א. בן-אליעזר: מתי ניתנה ההוראה לחטיבה 55 לעלות למעשה על ירושלים?

הרמטכ"ל י. רבין: בין השעה 1 לשעה 2 xxxx של יום שני. היא היתה מוכנה עם אוטובוסים.

א. בן-אליעזר: היתה בידיה תכניה?

הרמטכ"ל י. רבין: תכנית פעולה זו מוכרת כל כך בצבא. מושה גור תכנן אותה שלושים פעם כמפקד חטיבת גולני. מרבית היחידה מכירות את האיזור. חטיבה 80 תכננה את הפעולה לפניה. יכול להיות שזו היתה שגיאה של המטה שלא השלנו פעולה זו על שתי החטיבות. אבל באותו זמן ראינו את חטיבה 55 כחשובה יותר לסיוע לציר אל-ערישז כי בשלב הראשון

של כיבוש אל-עריש ראינו את המפתח להצלחה. שריינו חטיבה זו להנחתה. היו לה 26 טנקים. צורך זה התבטל בגלל הקצב המהיר של תנועת אוגדה 84.

כזכור, הפעולה בצפון התחילה ביום ששי ה-9ביוני, כאשר פועל בה כוח מחטיבה 8.

ר. ברקת: במה אתה מסביר את העובדה שהסורים לא פתחו במלחמה ב-5 ביוני?

הרמטכ"ל י.רבין: למעשה הסורים התחילו בהפגזה ב-5 ביוני וב-6 בו, הם ביצעו התקפות על קבוץ דן . פלוגת טנקים תקפה את קבוץ דן. הם תקפו באיזור ראש גשר. הם ביצעו נסיונות התקפה, וזה היה לפי תכנית נאצר , אבל בעצמות יותר קטנות. באותו זמן חיל האויר היה פנוי יותר, וחטיבה 80 של הסורים שהתרכזה פה ושתי חטיבות חי"ר שהתרכזו פה, קבלו העצמה אווירית נוראה.

גולדה מאיר: באיזה יום?

הרמטכ"ל י. רבין: ביום שלישי במידה קטנה, אבל בעיקר בימים רביעי, חמשי וששי.

א. בן-אליעזר: החטיבה של מוסה גור שהועברה מאל-עריש למחוז ירושלים, הועברה עם תכנית לכיבוש ירושלים, או שהועברה לבלום את הכוח הירדני?

הרמטכ"ל י. רבין: היא הועברה עם פקודה לכבוש את ירושלים.

א. בן-אליעזר: ביום שני?

הרמטכ"ל י. רבין: ביום שני.

מאיר יערי: מדוע הטורים לא נכנסו בכל הכוח למלחמה?

הרמטכ"ל י. רבין: אם הם נכנסו בכל הכוח או לא, אינני יודע. אולי זה הכי טובה שהם מסוגלים לו. הם הפגיזו הרבה. חיל האויר שלהם יכול היה לתקוף מה שרצו. כי גם את חיל האויר הירדני וגם את חיל האויר הסורי לא תקפנו צ ראשונים. הם נתנו את המכה האווירית הראשונה. חיל האויר הסורי נתן את המכה האווירית הראשונה על מגידו, מטריק וטבריה. השדה היחיד שלנו שנפגע הוא השדה בסירקין, שהירדנים הצליחו לפגוע בו בקורד"אחד שלנו.

סודיה תקפה חלק מחטיבה 8 שלנו. חטיבה 8 היתה באיזור זה(מצביע על המפה) ועם התפתחות הקרב הועברה למעלה. זה לקח עשרים וכמה שעות להעביר אותה למעלה. מחטיבה 8 הועברו מחצית גדוד טנקים וגדוד חרמש, ומחטיבה 1 גדוד טנקים ושני גדודי חרמ"ש. המשימה שלהם היתה, לתקוף מתוך חטיבה משוריינת 37, לתקוף בצירים אלה ובמקביל לבצע פעולות הסחה בסיר זה, כאשר היעד המכריע בשלב ראשון הוא לייצב את הקו פה בשלב ראשון, ואם יגיעו הסורים להתמוטטות - להגיע לקוניטרה. פה(מצביע על המפה) היה קרב קשה מאד, בעיקר קרבה של חטיבה 8, כאשר גדוד טנקים בגלל טעות לא התקדם

ועדת החוץ והבטחון – 24.8.67
המשך דברי הרמטכ"ל י. רבין

בציר המחוכנן וסטה הצדה, ורק יותר מאוחר המשיך בציר המתוכנן בפקוד המח"ט בעצמו. חשיבה זו הגיעה לקלעה(?), שזו היתה הנקודה האחרונה במערך המבוצר, עם 3-5 טנקים.

ח. לנדאו: זה היה ביום ששי אחר הצהרים?

הרמטכ"ל י. רבין: זה היה ביום ששי לקראת ערב.

מה היה לחטיבה 8 קרב קשה של טנקים עם נ"ט. קרבות קטים מכש היו לחטיבה 1 שכבשה מספר מוצבים, כולל תל-פאחר. זה היה קרב קשה שבו אבדו המג"ד, הסמג"ד ומרבית המפ .

היו"ר ד. הכהן: אתם רואים קרב זה בקשה יותר מאשר הקרב שהיה בירושלים?

הרמטכ"ל י. רבין: אינני חושב אאאאאאאאאאא שהחשיבות פה היא בהשוואות. שניהם היו קרבות קשים. אפשר לפחות לומר שברמה הטורית הארטילריה היתה יצילה מאשר בירדן.

היו"ר ד. הכהן: וכיצד נלחמו הסורים?

הרמטכ"ל י. רבין: אלה נלחמו ואלה נלחמו. אילו היו נלחמים יותר טוב לא היו כובשים גם פה וגם פה. ברור שהפטה ודרכי הגישה ברמה הסורית הם יותר קשים.

בלילה הגיעה חטיבה 45 שגמרה את הקרבות באזור ג'נידון והשלימה מה שחטיבה 1 לא הצליחה להשלים, וכבשה את תל-חמרה וסביבתו. הגיעה חטיבה 10 שנכנסה אחרי חטיבה 37 לכיוון זה. חטיבה 80 המוצנחת שהשתתפו בקרבות באבו-עגילה והיתה מיועדת לכיבוש שרם-אל-שיך, לאור פנוי שרם-אשיך התפנתה וכבשה על ידי הליקופטרים בשבת עד האזור הזה. חטיבה 8 התקדמה בכיוון לקוניטרה, וחטיבה 37 התקדמה לכיוון זה. חטיבה התקדמה בכיוון הציר המרכזי של בית המכס. ובשעה 4.30 קוניטרה היתה בידינו. למעשה ההתמוטטות של הסורים החלה בהבקעת המקום הזה, למחרת בשעות הבקר.

א. בן-אליעזר: בין היעדים היה יעד של השמדת האויב. האם אפשר לקבל מספרים על אבידות האויב?

הרמטכ"ל י. רבין: מיד נעשה סיכום אבידות האויב ואבידותינו.

אני עובר עתה לחיל הים. למעשה המשימות שהוטלו על חיל הים, חוץ מהבטחת החופים, היו לנטות לתקוף בשיטי האויב בפורט-סעיד, אלכסנדריה ובסוריה. אמנם לגבי סוריה לא היתה פקודת עד שעות אחר הצהרים, עד שעה 3 בערך. צריך לזכור שאלה היו תנאים קשים לפעולה של השיטת 13, כי זה לא היה ערב המלחמה. היום והחשיבות היתה בהשבת הכרעה אווירית, העדיפות בשיקולים ניתנה לחיל האויר. זאת אומרת שחיל הים היה צריך להכנס לפעולה לאחר יום לחימה. אבל הבחנו שלפחות חלק מהכלים יהיו בבטיסים. הכוח הימי שנכנס לפורט סעיד הסתובב שם ולא מצא שום כלי שיט. לכאן הגיעה המשחתת

ועדת החוץ והבטחון - 24.8.67
המשך דברי הרמטכ"ל י. רבין

3 סט"רים ואנשי שיפטה 13. היה להם קרב קצר עם אסט"לים או סט"רים - עדיין לא ברור - והכוח שהגיע בצוללת לאלכסנדריה נכנס כידוע ונתפס. עד היום, לי לפחות לא ברור, אם שובע ממהו או לא. יש ידיעות לכאן ולכאן.

ח. לנדאו: כמה אנשים נתפסו?

הרמטכ"ל י. רבין: 6 אנשים.

ח. לנדאו: מה אתם?

הרמטכ"ל י. רבין: כשולם בשבי. יש מגע אתם באמצעות הצלב-האדום.

י. הררי: השייטת ה-13 שנכנסה לפורט-סעיד חזרה?

הרמטכ"ל י. רבין: כן. כוח זה היה בנוי על סד"ג - סיירות דייג. אח"י נוגה בהתקרבה למקום, נתקלה בסט"רים ולא הצליחה להגיע בזמן על מנת להוריד את הצוללים בכדי שיספיקו לבצע ולחזור. אם היו יורדים, ספק אם היו מוצאים משהו. שני הסט"רים הקטנים של אילת, הגיעו לשרם-אשיך שהיתה כבר ריקה.

היו"ר ד. הכהן: מתי קרה המקרה עם ה"ליברטי"?

הרמטכ"ל י. רבין: ביום חמשי, 8 ביוני.

ומכאן לאבידות שלנו. הרוגים עד 11 ביוני היו 767, מהם 156 קצינים - כלומר קצת פחות מחמשית; פצועים - 2858, מזה 296 קצינים ו-2560 טוראים. שבויים - 6 קצינים ו-4 חוגרים; בסך הכל 10; מספר זה כולל את ה-2 שנתפסו בשייט על התעלה. ואינו כולל את הקרבות האחרונים על יד התעלה.

ח. לנדאו: מספרים אלה אינם כוללים את חיל האויר?

הרמטכ"ל י. רבין: בחיל אויר היו 17 הרוגים.

א. בן-אליעזר: האם אתה מוכן להגיד משהו לגבי השבויים? אנו משחררים כל כך הרבה שבויים...

הרמטכ"ל י. רבין: אני מציע שלא נעסוק בזה עכשו.
האבידות לפי הגזרות הן: בגזרה המצרית 264 הרוגים; בגזרה הירדנית - 301 הרוגים, ובגזרה הסורית 144 הרוגים; המספר המופיע בטבלה 301 אינו נכון. יש בזה חללים שלא יכולנו ליחסם לחיל אויר או לנפגעים מהפצצות; ולא יכולנו להגדירם לגזרות.

אשר לאבידות שלנו בטנקים, בטבלה זו שלפנכם יש שעות; בי בינתיים גילינו עוד 17 טנקים שנפגעו; כלומר, נפגעו 157 טנקים; 106 טנקים בדרום, 16 במרכז ו-24 בצפון; כ-100-80 טנקים נפגעו ללא תקנה. יתרם, אחרי עבודתם שפוץ, אפשר יהיה להחזירם ללחימה.

אבידות חיל האויר: הרוגים 17; 10 בגיזרה
המצרית, 5 בגיזרה הסורית ו-2 בגזרת הירדנית. משוסים אבדנו
46: 6 פוגות, 1 נורד, 9 מיג'ים, 9 ווטורים, 10 מיסטרים, 10 אורגנים.

על אבידות האוייב ימסור ראש אמ"ן.

ראש אמ"ן א. יריב: אם לענות על השאלה, מה היו אבידות הצבא המצרי בכוח אדם, הייתי אומר בין 10,000 ל-20,000; אני הייתי נוטה יותר למספר 10,000. היו מצועים רבים שלא הסתיקו לפנות אותם. אבל איננני יכול להתחייב על המספר.

א. בן-אליעזר: היות ויש 5000 שבויים ולפי דבריך 10 אלפים הרוגים, זאת אומרת ש-85 אלף חיילים מצרים חזרו לבסיסם.

אלוף א. יריב: כ-80,000 חיילים. השאלה היא, אאאת איך הם חזרו. אני אומר שאבידות המצרים הם בין 10000 ל-20,000. מסקור אחד יש ידיעה על 12,000. אין לנו נתונים לקבוע זאת. לכן אני נוקב במספר בין 10,000 ל-20,000. אני מנימליסט בענין זה. אני מקווה שבמשך הזמן יגיעות ידיעות. אשמח להווכח שבענין זה אא הייתי בין המחמירים.

אולם הבעיה היא לא רק כמה אנשים נחרגו; כמובן, יש לזה השפעה, ואין לזלזל בזה. אבל היו שם המון אנשי מלואים. יש לזה השפעה גם על האוכלוסיה המצרית.

כיצד נראה הענין מבחינה צבאית? היו למצרים 5 דביזיות חי"ר, פלוס 4 חטיבות עצמאיות ו-6 חטיבות עצמאיות בתימן, 7 חטיבות שריון ועוד חטיבת שריון בתימן; בסך הכל היו 1000 שנקים, ואולי קצת יותר. אני חושב שהיו מעל ל-1000 טנקים. אנשי אומרים שאני מגזים. בארטילריה היו להם 900 כלים; 95 אחוז מזה היו בסיני כמו השנקים; כי יש לנו סימנים שהם "צרדו"את מצרים עד התחתית והגיעו עד האי.אם.אקס שקנו ב-1955 אצל הצרפתים ולא השתמשו בהם. הם הביאו סנפוריונים ושרמנים ישנם.

ב-10 ביוני, אנו חושבים שלא היתה אף מסגרת דביזיונית שלמה. היו יחידות; היו אנשים, היו קבוצות; אבל לא היתה אף מסגרת דביזיונית שלמה. אנו הושבים שאחרי כל זה מתוך עשרים וכמה חטיבות שהיו להם, נותרו להם בסוף בין 7 ל-9 חטיבות שפחות או יותר אפשר לקרוא להן חטיבות. כיצד הגענו למספר זה? ניתחנו את הקרבות, ומחקירת השבויים אנו יודעים שחטיבה 11 שהיתה פח(מצביע על המפה) סבלה אבידות כבדות מאד; אנו יודעים שחטיבה 141 סבלה אבידות קשות מאד. בצורה כזאת עשינו את הניתוח והגענו לכך ש-9-7 חטיבות אין שהוא קיימות. וגם הן קיימות על צורות, אבל פחות או יותר כמסגרות. חטיבות אחרות אינן קיימות כמסגרות חטיבתיות. היום אתרנו אאא כמעט את כל היחידות שהכרנו, והן מופיעות שוב. אותה חטיבה 11, שאין טפק שהרגו את כל אנשיה, או את רובם, מופיעה שוב. אולם כיצד היא מופיעה? אולי יש בה 100 איש, או שהכניסו לתוכה אנשי מלואים. זה היה המצב כפי שנראה לנו ב-11 ביוני, כאשר המצב בתימן לא נשתנה. היתה חטיבה בתימן שהגיע למצרים.

ועדת החוץ והבטחון - 24.8.67
המשך דברי ראש אמ"ן אלוף יריב

מתוך 7 חטיבות שריון, נשארו למצרים בעזרה ביוני אולי שתי חטיבות. היום המצב כבר אחר.

<u>שר הבטחון מ. דיין</u>: אני רוצה להציע הצעה לסדר. אנו גולשים לשאלה מה יש היום למצרים. הבה נעסוק היום במלחמה, ובמה נגמרה המלחמה. מה הספיקו להקים ולקבל מהרוסיה, נקדיש לזה דיון מיוחד; כי אנו עלולים למעות, אם נחשוב שיש להם היום מה שהיה להם בגמר המלחמה.

<u>אלוף א. יריב</u>: היו להם בסיני 850-900 טנקים. גם על כספר זה יש לי ויכוח עם אנשי; המומחים אומרים שהיו להם 850 טנקים. כי עכשו מטחבר שגדוד טנקים לא היה מלא. אבל היו להם לא פחות מ-850 טנקים. אנו יודעים שהם השאירו בסיני כ-600 טנקים. מה אין ענין של הנהות, כי ספרו אותם; מתוך 600 טנקים, 100 טנקים ומשהו נתפסו שלמים. היו להם 88 טנקים בתימן. הם נשארו. כך שנשארו במצרים ב-10 ביוני כ-250 טנקים.

<u>היו"ר ד. הכהן</u>: איך הצליחו בכל מהומת הנסיגה להעביר 250 טנקים?

<u>אלוף א. יריב</u>: הם ניסו להעביר יותר; הצליחו להעביר רק 250 טנקים. כולכם שמעתם מה היה במיחלה, ששם היתה פלוגת טנקים ועוד משהו. הספיקו להשמיד מה שהשמידו. לא את כולם הספיקו להשמיד. כך תיה בביר-גפגפה.

אין ספק לגבי מספר הטנקים; אין ספק לגבי העובדת שיש אצלנו 600 טנקים. אלה נתונים בדוקים.

בארטילריה היו להם 900 כלים. אנו חושבים שנשארו להם 300-400 כלים. יכול להיות שמספר זה גבוה קצת, כי כלי ארטילריה קשה יותר לספור.

אני מדבר במונחים כמותיים. מה הצורה של הכלים שנותרו, זו שאלה אחרת לגמרי; מה המורל, מה מצבם של אנשי המקצוע, זו שאלה אחרת.

חטיבת המשמר המלכותי
אשר לירדן - ב-5 ביוני היו לירדן 2 חטיבות שריון, 5 גדודי שדה של ארטילריה, 2 גדודים מחנעים של ארטילריה, גדוד בינוני, גדוד כבד, גדוד נ"מ, טנקים - 145פמורנים, 45 סנטוריונים ו ובפך הכל 270 טנקים. כאן אנו די בטוחים במספרים.

אבידות בנפש, אנו מניחים, שהיו ליחדנים 500-600 הרוגים ו-1500-2000 פצועים. ה הודעה שלהם על 5000 הרוגים ו-2000 פצועים, מוסברת על ידי העובדה שהיו להם הרבה מאד עריקים. הפלשתינאים בחטיבות שהיו באזור זה (מצביע על המפה) אמרו להם: לכו הביתה; יש בעלה שאמרו להם, ויש כאלה שאמרו לעצמם; לכן המספר הגדול של ההרוגים שהם מוסרים אינו נכון. הוא כולל 4500 עריקים.

ועדת החוץ והבטחון – 24.8.67
המשך דברי ראש אמ"ן א. יריב

א. בן-אליעזר: שעברו למזרח?

אלוף א. יריב: לא. חלק עברו לגדה המערבי. גם היום אנו תופסים ערבים שמחברר שהיו לגיונרים.

מתוך 9 חטיבות, נשארו 2 שלמות ו-7 פגועות, בעיקר בציוד ועריקים. חטיבת שריון אחת יצאה מכלל שימוש. חטיבת המשמר המלכותי לא נלחמה. הם אבדו גדוד וחצי של תותחי שדה, גדול של תותחים מתנעים, חצי גדוד אוטילריה כבדה וגדוד הנ"מ לא נפגע. הם איבדו כ-100 טנקים; מהם 40 אמ 47 ו-30 סנטוריונים ו אמ 48. בתותחי שדה ההפסד לא היה גדול; בתותחים מתנעים יותר ותותחים גדולים – 10.

אשר לסורים, אנו יודעים שלסורים היו בסביבות 500-600 הרוגים ו-1500-2000 פצועים; יש לזכור שעת סוריה המלחמה נמשכה בקושי 24 שעות. אמנם היו הפגזות והפצצות מאויר, אבל הלחימה ממש נמשכה 24 שעות.

הרמטכ"ל י. רבין: יותר.

אלוף א. יריב: חטיבה 11 של הסורים נפגעה קשה; חטיבה80 חי"ר לא נפגעה אאא כל כך, בעיקר מהפצצות חיל האויר ואיבדה חלק מהטנקים. 3החטיבות היו חטיבות קבע שישבו בקו. חטיבה 19 נפגעה קל. חטיבת חי"ר וחטיבה 123 שבהן הגברו את המערך, נפגעו קל.

חטיבה 80 שהיה בקו בשלב מאוחר, שלה הפצצות אויר קשות. חטיבה 44 נפגעה קל; איבדה 3-2 פלוגות טנקים; חטיבה 25 חי"ר נפגעה בצורה קלה; חטיבה 17 נפגעה בצורה קלה מהפצצות. זו חטיבה שבאה להלחם נגדנו, לא נלחמה, נסיעה לירדן לעזרה, ולא הספיקה, חזרה בקושי; חטיבה 14 טנקים, לא השתתפה במלחמה; חטיבת חת"ם איבדה חלק מהתותחים; חטיבה 23 לא השתתפה במלחמה, ושלוש חטיבות כלואים לא השתתפו במלחמה.

מבחינת הכלים, הם אבדו 105 טנקים ו-55 נגמ"שים. אשר לארטילריה, פה אבדו לא מעט כלי ארטילריה. בסך הכל היו להם כלי ארטילריה ותותחי שדה ערב המלחמה, ואלה שהיו בחזית 214 ונפגעו כ-70. זו ספירה ממש. אולי נפגעו עוד שהסתיקו לפנותם. היו להם הרבה תותחים בינוניים 122 ו-130 מ"מ. נפגעו למעלה מ-60; מתוך 228 מרגמות כבדות נפגעו 24. תותחי נ"ט, איננו יודעים כמה נפגעו; חלק מטילי הרקטות לא נפגעו; הקפיושות לא נפגעו גם הנ"ט לא נפגעו. אבל תותחי נ"ט, כולל 14,5 שהוא יותר מכונת יריה, הם אבדו יותר משליש, כ-250. תותחי נ"מ בינוניים לא נפגעו.

אשר לחיל האויר, הירדנים אבדו את כל חיל האויר. היה להם יועץ בריטי שאמר להם: אם תהיה מלחמה, חיל האויר שלכם יוכל לעשות גיחה אחת, ואחר כך ישמד על הקרקע. וזה בדיוק מה שקרה.

א. בן-אליעזר: מדוע הוא אמר זאת?

ועדת החוץ והבטחון – 24.8.67
המשך דברי ראש אמ"ן אלוף יריב

אלוף א. יריב: הוא הכיר את יחסי הכוחות.
אבידות העירקים לא היו גדולות.

אשר למצרים, סך הכל מטוסי קרב ב-5 ביוני היו 213, ועם המפציצים 270; ב-10 ביוני נשארו להם 56 מטוסי קרב והפצצה; ב-10 ביוני נשארו להם 56 מטוסי קרב והפצצה; מ-30 שטופלו נשאר להם אולי אחד; מ"אילי" 28 נשארו 6. מטוסי תובלה היו בסך הכל 83 ובהם לא סבלו אבידות גדולות. הליקופטרים היו להם 37, ונשארו 22; מ-12 הליקופטרי ענק נשארו להם 2.

היו"ר ד. הכהן: מהליקופטר הענק גדול מהסופר-פרלוג?

אלוף א. יריב: כן. בסך הכל היו להם 390 מטוס ב-5 ביוני, וב-10 ביוני נשארו להם 128 מטוס.

בסוריה היו ב-5 ביוני 97 מטוסי קרב והפצצה, וב-10 ביוני נשארו 45. מטוסי התובלה שלהם לא נפגעו. הליקופטרים אבדו להם 5. בסך הכל היו להם 102 ונשארו 55; כלומר, נפגעו חמשים אחוז. אצל המצרים נפגעו הרבה יותר. האבידות במייסים לא היו בפרופרציה לאבידות במטוסים, כי חלקם הגדול של המטוסים הושמד על הקרקע.

היו"ר ד. הכהן: רשות הדיבור לשר הבטחון מ. דיין.

שר הבטחון מ. דיין: אני איננני רוצה להוסיף אינפורמציה; אלא היות ועד כמה שאני מעריך ועהזו איננה רק המוסד המתאים ביותר במציאות שלנו, אלא אי היא המוסד היחיד בארץ שאפשר לדבר בו בגלוי על הדברים, ואפשר לומר גם דברי בקורת ולא רק תלוקת שבחים אחד לשני – ברצוני לומר כמה דברי בקורת שיש להם חשיבות ממורגה ראשונה; כי בסופו של דבר ההבדל בינינו ובין הערבים בעניני בטחון הוא בזה שהם ערבים ואנו איננו ערבים; והערביות שלהם בעניני בטחון מחבטאת בכך, שהם אינם אומרים את האמת, אלא מייחים קצת וטייפים קצת; ונאצר אינו יודע מה נעשה בצבא, והצבא אינו יודע מה נעשה אצל נאצר; והם אינם חושפים את האמת עד הסוף. אם נגיע פעם לשרש השורשים של החולשה שלהם, של השייח ושל ההנהגה, הרי נגיע לנקודה זו של אי חשיפת האמת, של טיוח דברים ויפוי דברים. ואני מחברך בכך שאנו איננו כאלה.

לכן ברצוני להעיר מספר הערות, שכולן ראייה סובייקטיבית שלי. ואני מביא אך ורק את הנקודות שיש בהן בקורת מסויימת. כלומר, אני רוצה לומר שבשפח זה וזה היו לנו נקודות תורפת. לאחר שהייתי בוויטנאם והזדמנתי לוושינגטון, קרה לי מפקד כוחות אהיבשה, סגר את שנינו בחדר ואמר: "כל השבחים על הצבא האמריקאי, אני מוחלן; אני יודע אותם. חגיד לי, מה לפי דעתך, הן נקודות התורפת; כל השאר אנו יודעים; תאמר מה אינו טוב". הוא החזיק אותי שם שעה ארוכה עם פנקס ועפרון....

היו"ר ד. הכהן: הנשיא ג'ונסון? [illegible]

שר הבטחון מ. דיין: כן. ואותו דבר עשה מק-נמרה, אשר שאל: "מה לפי הערכתך איננו עושים טוב"?

אני הולך בדרך זו עתה, כי לגבי הטבריה הטובים איננו מחולקים בדעותינו.

קודם כל אני רוצה לקרוא הערכת מצב, בעקבות ההערכה של ראש אמ"ן. כי השאלה הראשונה שאנו צריכים לשאול את עצמנו היא: "האם מלחמה זו היתה צפויה לנו או לא? ואני אומר: לא. אני חושב שזה יהיה הוגן אם אומר, שאילו היו שואלים את הרמטכ"ל חדשיים לפני המלחמה, לאחר הפעולה בשביעי באפריל, - פועלת חיל האויר נגד סוריה - אם הוא חושב שאנו עלולים להגיע תוך שלושה חדשים - או תוך התקופה הקרובה, אפילו תוך שנה - למלחמה עם מצרים, אני מניח שהיה אומר: לא, כי זו היתה אז הערכתו.

אני מוכן לומר יותר מזה. וזה איננו לפי סדר הדברים שהכינותי, אבל אני חושב שזו היתה האמת, כאשר ב-17 במאי נכתב ב"דבר היום": " אין לבטל מכל וכל את המשמעות הצבאית האפשרית של הגברת הכוחות המצריים בסיני. ובמסגרת קביעתם של אמצעי ההבטחה בגבולות, ודאי נצטרך להביא בחשבון אם את השנוי במערך הכוחות בסיני. אולם אין בכך כדי לשנות את ההערכה, שכל הסימנים מעידים על נכונותה, כי תנועות הצבא המצרי לכיוון סיני, חן המגנתיות במהותן ובמטרתן".

באותו יום הופיע בעתון "דבר" - ובכוונה אני מביא את "דבר" , כי אני בטוח שהדבריים עברו בדיקה או על כל פנים היו צריכים לעבור בדיקה : " אשכול מסר לממשלה הערכה על תגבורת הכוח - - - - - - - - - - - - - - - - - ומשמעותן הפגנתית יותר מאשר מעשית; הערכה ברוח זו השמיע ראש הממשלה ושר הבטחון בישיבת הממשלה שנערכה אתמול".

אני אומר שזו היתה ההערכה בלשון רבים, אאא כי אילו היו שואלים, לא את הרמטכ"ל, אלא אותי ב-7 באפריל אם אני חושב שהמצרים יכנסו לפעולה, הייתי אומר: לא.

מ. יערי: אמרת זאת בועדה.

שר הבטחון מ. דיין: כן. אבל מאשר קרתה מלחמה שלא התכוונו לה, אנו חייבים לשאול את עצמנו: האם צפינו את ההתפתחות או לא?

מבחינת הגדרת הגורמים שהביאו למלחמה אני מקבל את ההערכה של ראש אמ"ן שאמר:

א) התערערות מעמדה של מצרים, אם לא תיחלץ וכל זמן שלא נחלצה לעזרת המדינות האחרות - ירדן וסוריה;

ב) אפעולות התגובות הנמרצות שלנו, שמחוץ לא היו בעבר;

ג) הודעות אישים ישראליים לסוריים אאא ש"אם לא תפסיקו, אנו נגביר את מכותינו"; ושם פירשו זאת ככוונת מלישת לסוריה.

ד) המדיניות הסורית להמשיך בפעולות טרור;

ה) האזהרה של האמריקאים שהיתה ברוח האזהרה הישראלית לטורים ולמצרים: אם לא תפסיקו, זה יביא למלחמה.

ו) האינפורמציה הרוסית הכוזבת על ריכוז כוחות ישראל בגבול הסורי.

זה מה שהביא בין ה-7 באפריל עד ה-23 במאי - יום סגירת המיצרים - להתדרדרות שהביאה למלחמה.

אני אומר מראש: איננו חושב שהמצרים התכוונו לירות את היריה הראשונה ב-5 או 6 ביוני. אבל אני רוצה לקרוא כאן חמר, שלפי דעתי הוא המאלף ביותר שנתקלתי בו, של הערכת סודיין של מעצמה שלא אנקוב בשמה מחודש מאי לפני הפעולה. הקטעים שאקרא אמנם הם ארוכים במקצת, אבל אלה המאלפים ביותר בנושא זה. ואני חושב שזה אחד הנושאים העיקריים.

ח. צדוק: הערכת מצב זו באיזה חלק של חודש מאי נעשתה?

שר הבטחון מ. דיין: בסוף חודש מאי. והרי ההערכת המצב: (קורא הערכת המצב). זו ההערכת המצב הנוקבת ביותר מבין אלה שנתקלתי בהן לגבי המצב שלפני המעשה.

אני רוצה לומר שבדרך כלל צה"ל בתיאור קרבותיו הוא אבא צנוע. וההילה של הנצחונות המהירים מבאלת את הקרבות הקשים. היום דיבר הרמטכ"ל רק על קשע אחד. אבל אם להוסיף את פעולות הצנחנים והקרב הקשה ברמה הסורית, הרי מה שלא נאמר על מלחמה זו - היא לא היתה קלה.

אני רוצה לקרוא את הפסוק הראשון מהדו"ח של אותו מדווח (שהערכת מצבו קראתי) לאחר המלחמה: "מהחמישי עד השמיני ביוני, תוך 4 ימי קרבות, הצבא המצרי הנמלא, סמל עצמת המדינה ותפארת האומה, נהרס על ידי הצבא הלהוט ומלא החושיה של המדינה הישראלית הקטנה, הבזויה והשנואה כל כך". זאת הוא כותב מקהיר, והוא נותן פורקן על הרברבנות המצרית.

החלק הראשון של ההערכת המצב - וקראתי הערכות של אחרים, והן אינן שונות. אבל ברגע של אמת, אני רוצה לומר שאנו לא רצינו במלחמה זו. לא היתה לנו הערכת מצב נכונה על הצטלות הדברים בשנה האחרונה, ולמה זה עלול להביא. וכאשר ראש אמ"ן מצטט דבריו של נאצר בתאריך זה ודבריו של נאצר בתאריך אחר, הקי הציפוק הוא מדוייק. אך נאצר לפעמים הוא אומר מה שהוא חושב ולפעמים מה שאינו חושב. אבל נאצר שבוי בידי עצמו, כמו ספור המנורה של אלדין.

אני רוצה להביא דוגמה כדי אני חולק על הלוגיקה של דברי ראש אמ"ן ולא על התכן. המצרים בשלב הראשון דרשו מכוחות האו"ם שירכזו כוחותיהם בשני מקומות: שרם-אשיך ורצועת עזה. ואנו אומרים שפירוש הדבר עוד איננו סגירת המיצרים; כי מה שהמצרים רצו הוא שלא יאמרו: אתם עלולים לבוא לעזרת סוריה; וביניכם ובין הסוריים יש כוחות האו"ם. הם אמרו שכוחות האו"ם לא ייצרו מסך, אלא ישבו בשני קצוות: שרם -אשיך ורצועת עזה. אבל זו איננה כל האמת הפוליטית. האמת הפוליטית היא, שאילו עשו זאת, למחרת ירדן וסוריה היו אומרות: מה זה שרם-אשיך? הרי שרם-אשיך זה ישראל. ואותו לחץ שהביא לכך שאמצרים היתה מוכרחה לעשות זאת, היה מביא לידי כך שהיתה אומרת: גם בשרם אשיך הם אומרים שכל זה תוצאה של לחץ, ואי אפשר להצר בנקודה זו.

אנו לא הערכנו נכונה את הדבריס. וצריך ללמוד לקח לעתיד; בעיקר את הלקח שכאשר המצרים עולים על דרך, הם אינם פועלים בהגיון שלנו. אולי אצטט פראיון שנתן שר החוץ המצרי ריאד מחמוד לכתב עתון אוסטרי. ריאד מחמוד אמר:"לא רצינו לסגור את השיים הישראלי". שאל אותו הכתב האוסטרי: למה סגרתם? וריאד מחמוד השיב:"כיוון שאו-תנט אמר: או הכל או לא כלום; אז נאצר, שהוא גבר אמר : לא כלום". הענין של "גבר", השיקול של ה"גבר" תופס ולא השיקול אם רוצים לסגור את השיים או לא.

הערה שניה - הן אודות מצב הרוח, הן אודות התכניות, הן של הצבא והן של המדינה, ערב המלחמה. וזאת מתוך רשיתי הסובייקטיבית, כפי שראיתי את הדברים אז, ואני מאמין שכך היו הדברים. היתה מבוכה רבה, לא אצל כולם, גם בדרגים הפוליטיים. אבל בזה אינני עוסק כאן. אני עוסק בצבא. גם בדרגים הצבאיים היתה מבוכה, לא אצל כולם, ולא אנקוב בשמות. בתערכת היסוד שצה"ל יכול לגבור על הכוחות הערביים, לא נתערערה האמונה. אבל היו לפי דעתי שעות קשות, שעות קשות לפקוד באותה תקופה שבין 20/23.5.67, סגירת המיצרים והשבועיים שע"ד המלחמה. בודאי היו פה גם זיקות גומלין. כאשר יש מצב רוח כזה, יש לזה השפעה גם על הדרכים הפוליטיים שצריכים להחליט; וגם ההפך, לדרגים הפוליטיים יש השפעה וזיקה לצבא. כאשר יש גישה של דאבה כבדה - אם לומר בלשון אנדרסמשמנט - של הדרגים הפוליטיים, יש השלכות הדדיות בענין זה.

אני רוצה להביא דוגמה ולחזור בצורה בקורתית על מה שאמר הרמטכ"ל אותות השלבים הראשונים. בפקודות שהיו לצבא ב-16 במאי הכוונה היתה א) הגנתית - "צה"ל יהיה בכוננות לבלום תכוחות המצריים". זאת אומרת ב-16 במאי צה"ל נערך לכוננות;

ב-19 במאי הכוונה היתה כבר - הגנה עם מעבר להתקפת נגד. אני קורא קטע מפקודת מבצע: "צה"ל יגן על שלמות המדינה וימופש צבאות ערב התקפניים ויעבור למתקפת נגד בזיקה שתקבע - - - -".

זה חל גם על חיל האוויר. ב-19 במאי המשימה של חיל האוויר היתה הגנתית - כוונות, ספיגה אווירית. אם היזמה אינה בידינו, חיל האוויר צריך להיות מוכן בהגנה ולמעבר מהגנה להתקפה.

צפקודת מבצע "קרדום" מה-23 במאי, למחרת סגירת המיצרים, היתה להתקפה, לא לחכות שיתקיפו, אלא להתקיף באשר ינתן האות. זו איננה פקודת התקפה, אלא פקודת מבצע איך להערך שמניחה הנחות יסוד שהכוחות המצריים בסיני ערוכים כפי שידוע מ-22 במאי; כלומר, שדיזיה 4 אינה בסיני. וזהי נקודה חשובה מאד.

ב) הפעולה חייבת להיות מהירה כדי להבטיח תוך זמן קצר הישגים שיוכלו לשמש קלף מיקוח למקרה של סגירת המיצרים.

כלומר, הפקודה עצמה היתה: יושמד מרב הכוחות המצריים בקדמת סיני, אותה מפה שהרמטכ"ל הראה כאן, תוך הבטחת הישגים תוך זמן קצר שיובלו לשמש קלף מיקוח, כפי שהסביר כאן הרמטכ"ל. אני בהחלט מסכים שאין לדבר על כיבוש המיצרים לפני שיש הבסה כללית של הכוחות המצריים בסיני. ברור אפוא שכיבוש המיצרים הוא שלב שני. אבל היתה חנחיה שהפעולה תהיה בחלק הצפוני ויובסו הכוחות המצריים בחלק הקדמי של סיני. והכוונה היא להשיג תוך זמן קצר הישגים שיוכלו לשמש קלף מיקוח למקרה של סגירת המיצרים.

הזמן שמובא פה בחשבון הוא 72 שעות. זה זמן קצר מאד. אנו מפונקים. בפקודה זו הזמן איננו 12 שעות אלא 72 שעות. אבל גם 72 שעות זה זמן קצר.

לחיל האויר היתה פקודה של התקפה כוללת שחזרה כל הזמן, ובצדק לעשה.

<u>חיים צדוק:</u> תכנית זו מושתתת על ההנחה שהמיצרים סגורים?

<u>שר הבטחון מ. דיין:</u> על ההנחה שאמר הרמטכ"ל - ואני זהה אתה - שאי אפשר להגיע למיצרים לפני שמשמידים את הכוחות המצריים שהיו בסיני.

מה שאני רוצה להפנות תשומת לב אליו, זוהי הפקודה שהיתה למחרת היום ב-24 במאי, שבה המשימה שהיתה לצה"ל, היה בה צמצום מסויים, או נאמר הקטנת המשימה. נאמר בה: "צה"ל ישמיד את חיל האויר, יכבוש את רצועת עזה, ינוע לתעלת סואץ.

לאחר שנכנסתי לעבודתי, לאחר המלחמה, רציתי לעמוד על הדברים, ושאלתי את הרמטכ"ל: מדוע בפקודה מ-24 במאי, היה צמצום של המשימות בהשוואה לאלו שהיו בפקודה מ-23 במאי. והתשובה שקבלתי בכתב היתה: "לשאלה מדוע חלו שנויים בנושא התכנון, התשובה היא: בפקודת מבצע קרדום 1 נאמר : - - - - - -

דהיינו שדיזיה 4 אינה בסיני.

ב) מאחר שדיזיה 4 xxxx נכנסה לסיני, נשתנתה הנחת היסוד וכתוצאה מכך באו השנויים בתכנון".

אני רוצה לומר שההרגשה במטה הכללי באותו זמן - ואני מדבר על הדברים בלשון רבים - ביחס להערכת יכולתנו היתה, שנוספה דביזיה 4 ולכן צומצמה המשימה; ולא נכלל "השמדת מירב הכוחות בסיני" אלא היעד לשלב ראשון היה מצומצם יותר.

מה שאני חולק לגבי התכנון, זה לא על התכנון האופרטיבי של כוחות וצירים. אבל בכל זאת כאשר נכנסים למלחמה, צריך לדעת מה רוצים להשיג במלחמה. וזה אחד הדברים החשובים. אינני חולק על הניסוח. אני חושב שניסוח זה שיקף נכונה את השקפת המטה באותו זמן. ולא היתה - לא בפקודה מה-23 במאי ולא בפקודת המבצע מה-24 במאי - לא היתה בו כוונה להשמיד את כל הכוחות המצריים הנטאאים בכל סיני, אלא היתה הגדרה הרבה יותר מצומצמת.

מאיר יערי: מה כתוב בפקודות מבצע אלו?

שר הבטחון מ. דיין: "מירב הכוחות שבקדמת סיני". ובפקודה מאוחר יותר מאוחר, מה-4 ביוני, שעליה יצאו למלחמה נאמר: "צה"ל ישמיד את מירב הכוחות בסיני" ולא ב"קדמת סיני".

א. בן-אליעזר: הפקודה מה-24 במאי היא הפקודה האחרונה שניתנה?

שר הבטחון מ. דיין: לא. מה-30 במאי יש לי פקודה של פקוד הדרום.

בפקודה מה-4 ביוני נאמר: "צה"ל ישמיד - - - -

ההבדל הוא שבהינתן התעלה, בכל הפקודות נאמר: צה"ל יהיה מוכן לנוע לתעלה". בפקודה מה-4 ביוני כבוש רצועת עזה נדחה לשלב ב'. והוחלף המושג ובמקום "להבסא או להשמיד את מירב הכוחות בקדמת סיני" בא "להשמיד את מירב הכוחות בכל סיני". ובשלב ב' ללכת לשרם-אשיך.

אינני חושב שזה רק הבדל שכני. אני חושב שאילו הצבא היה יוצא למלחמה בכל פקודה xxxx קודמת, היו אותן תוצאות שהשגנו. אין לזה כל חשיבות מעשית למה שעלולות להיות תוצאות המלחמה. אילו יצא בפקודת מנימום, היינו עומדים באותן תוצאות שאנו עומדים היום. אני רק אומר שמעדכת פקודות אלו משקפת תקופה קשה שעברה על הצבא בשבועיים שלפני תחילת המלחמה.

ח. לנדאו: האם כאשר דובר על הבסח האויב בקדמת סיני, צבא האויב לא עמד כולו בקדמת סיני?

שר הבטחון מ. דיין: זה היה שלב א' ואחר כך שלב ב'. אבל בשלב א' היו יעדים יותר מצומצמים. אין זה קונץ לכתוב על הנייר "בכל סיני".

מאיר יערי: מה זה קדמת סיני?

שר הבטחון מ. דיין: המפה שהראה הרמטכ"ל, כולל אבו עגילה. תאמין לי, יערי, שמה שאני אופר זה בגבולות המדוייק.

"קדמת סיני " זה לא "כל סיני" . ו"קלף מיקוח על התעלה" זה לא כיבוש המיצרים.

לפני שבוע היה אצלי גדעון רפאל, וכפי שאנו משוחחים פה, שוחחתי אתו. הוא התחיל בשבח הדברים שאמרתי בפגישה עם כתבי החוץ ש"צה"ל ילחם בעצמו, ואין צורך שבחורים אמריקאים ילחמו כאן". הוא אמר: ב-25 במאי קבלתי מברק שאני יחד עם שר החוץ אבן נלך (ואני מצטט מה שרשמתי לאחר השיחה עם רפאל)- ונתריע על הסכנה של התקפה מצרים, שכל אאאאאאאאאאאא ארצות הערביות יצטרפו אליהן והכרחי שמייד יהיו שני דברים: א) הודעה אמריקאית שיבואו לעזרה. נדמה לי שרפאל אמר שהכרחי להשיג מהאמירקאים הודעה האומרת שהתקפה על ישראל דינה כדין התקפה על אמריקה. ב) שהאנשים שלנו בוושינגטון ידרשו שהצי הששי יבוא לתאם את אפשרות הפעולה יחד עם צה"ל, משום שאנו זקוקים לזה. אני לא הייתי פה אז. אלה דברי גדעון רפאל, דברים חיים, דברים מדוייקים. אני מביא אותם...

<u>גולדה מאיר:</u> המברק בידי ראש אמ"ן.

<u>שר הבטחון מ. דיין:</u> אני לא ראש אמ"ן.

אני מביא את שני הדברים, את ההבחנה בין פקודות המבצע השונות והמברק, כדי לומר שהם היו בסוייס נכונים להרגשה הכללית שבה היינו.

אני רוצה להוסיף לזה עוד דבר - ולא נוח לי להוסיף אותו, אבל אני רואה צורך לעשות זאת - בן-גוריון היה אחד האנשים שגם בהערכות המצב ראה את הדברים בחומרה וגם בשיחות עם אחרים תרם את חלקו להרגשה כבדה זו. אין זה ענין של הלוקה מפלגתית. אנו יושבים עכשו אחרי המלחמה, אחרי 6 הימים, ואני רוצה להביט אחורה בחשבון עם עצמי.

ברצוני להעיר עוד שתי הערות, ובזה אסיים.
הערה אחת ביחס לבניית הצבא בעשר השנים שבין 1956 ו-1966. אני חושב שנעשתה עבודה נפלאה, ואני נזהר מאיזה שהוא סופרלטיב. אבל שמא גם אתם אנשים כמוני שרוצים גם הוכחות ולא רק הגדרות, אני רוצה להביא 3 מספרים: חיל הרגלים היווה ב-1956 75% , חיל רגלים מוצנח - 4% והשריון 21%; ב-1966 אחיל הרגלים ירד ל-45%; הצנחנים עלו מ-4 ל-10 אחוז והשריון עלה מ-21 ל-45 אחוז. זה השנוי "הקטן" שחל מאז עזבתי את הצבא כאשר חיל הרגאלים היווה 75%. ויכול להיות שלנצחון אחראי חיל האוויר. אבל את המלחמה עשה השריון. את המפה שיש לנו היום, עשה השריון; הוא כבש ונלחם והוציא נשמתו; הוא שפך דמם לא רק על אלה שנהרגו. את המלחמה הזאת עשה השריון יותר מכל אחד אחר. אבל בכדי שיוכל לעשות את המלחמה הזאת, באותם ששת הימים, צריך היה שיהיה. ואני מדבר על כמות. השריון שעשה מלחמה זו איננו דומה לשריון שהיה לפני 10 שנים. זה מעשה עצום.

אבל אני צריך לזכור על חיל אחר - חיל האוויר, שבו לא נעשתה , לפי דעתי, ההתקדמות הדרושה והאפשרית בעשר שנים אלו. מבחינה כספית חיל האוויר לא קופח. מתוך 100 אחוז של הוצאות לבטחון או 700 מליון דולר שהוצאו בעשר השנים, חיל האוויר קיבל 400 מליון דולר; כלומר 57% הוצאו על חיל האוויר במשך עשר שנים על רכש והצטיידות, ורק 37% לשריון ורק 4,5% לחיל הים. מי שמקבל 57 אחוז, אין לו מקום לטעון על קיפוח. אבל ביחסי הכוחות בינינו ובין האוייב, בזמן שבשריון היו לערבים ב-1956 1100 טנקים ועד 1967 גדלו פי 3, גם אנו גדלנו

ועדת החוץ והבטחון - 24.8.67
המשך דברי שר הבטחון מ. דיין

מ-550 טנקים ב-1956 עד 1300 טנקים ב-1967; כלומר, מספר הטנקים שלנו גדל פי שנים וחצי. אבל קשה לערכים לרכז כל הטנקים בכל המדינות לתקפה במלחמה קצרה. גם ב-1956 במלחמה עם מצרים היחס בינינו ובין ה אויב היה שנק מול שנק; וגם במלחמה זו, פלוס מינוס היה לנו שנק מול שנק. גם בסוריה, גם בירדן וכמובן גם במצרים. בהגברת השריון הערבים התקדמו וגם אנו התקדמנו והיחס היה 1:1 ונשאר 1:1 בלחימה. מה שין כן במיל האוויר.

ב-1956 , במלחמה עם מצרים היה יחס משוסי ההפצצה 1:1 ובמלחמה זו 1:2. הערבים התקדמו פי 2 ואנוא נשארנו מבחינה מספרית במספר שהיה לנו.

<u>היו"ר ד.הכהן:</u> ומה על האימון ומספר הגיחות של טייסינו?

<u>שר הבטחון מ. דיין:</u> כבר אמרתי שלכל השבחים לצה"ל כולנו שותפים. אני אומר שלא קנינו פי 2 משוסים.

<u>גולדה מאיר:</u> כמה מטוסים היו בהזמנה ולא הספיקו לחגיע?

<u>שר הבטחון מ. דיין:</u> מ-1962 לא הכנסנו הרבה הזמנות למטוסי קרב עד ההזמנות האחרונות שמועדי ההגעה שלהם בדצמבר-xxxxxx או באוקטובר השנה. זו תקופה של 6 שנים מ-1962 עד 1967, כאשר אמרנו שעל הערבים קשה לסמוך. אני חושב שזו היתה מדיניות בלתי נכונה לחכות 6 שנים ולא להתעצב באופן מקביל במטוסים.

<u>י. רפאל:</u> לא חשבנו שתהיה מלחמה כל כך גדולה.

<u>שר הבטחון מ. דיין:</u> אין לי מונופול שכל מה שאני חושב הוא נכון. אבל אני רוצה לומר שלמלחמה זו נכנסנו במטוסים כאשר היחס הוא 1:2 ובמלחמת סיני - 1:1.

הדבר האחרון שאני רוצה לומר הוא יותר לשם הסבר, ולא הערת בקורת. לא רק שהתכנון ההתחלתי היה רק על מצרים ; גם כאשר התחלנו במלחמה ובשאר החזיתות היתה מדיניות של בלימה או הגנה בחזית הירדנית ובחזית הסורית. גם אילו היו מקודות איזה שהיו, כאלה או אחרות, ברגע שהתחלנו במלחמה - והתחלנו אותה נכון, כלומר באופן כללי בגישה של המטכ"ל בפעולה של חיל האוויר, בריכוז מכוחות בחזית המצרית ובפתיחת מספר צירים, יותר צפונה או פחות צפונה, בסופו של דבר לא היה משתנה כלום; והיינו משיגים אותו נצחון ואותה תוצאה. כי ברגע שמתחילה מלחמה, הדברים מתנהלים כפי שמתנהלים במלחמה; במלחמה אינך פותח את התיק לראות מה כתוב. ומפני שיש חבר קצינים וחבר מפקדים שנמצאים קדימה ומנהלים את המלחמה חוך כדי פעילותה, הרי גם אילו היתה פקודה יותר מצמצמת או פחות מצטמצמת, היא לא היתה בולמת את התושיה והתפתחות המלחמה כפי שהתפתחה.

גם אילולא היה כתוב שרם-אשיך - ואני רושם לזכותי המלולית שהכנסתי לפקודה את שרם-אשיך - אבל גם אילולא זה היה כתוב, והיה כתוב "התעלה לצרכי מיקוח", זה לא היה משנה ולא כלום; היו מביסים כל חצבא המצרי והולכים לשרם-אשיך באותו זמן ובאותו רגע; כי המרכיבים

של הצבחון הם: קצינים, מפקדים, ידיעת השטח והכוחות שהיו מתנהלים אחר כך לפי התפתחות המלחמה.

לכן הדברים שהבאתי קודם, הבאתי בתור השתקפות של כמה דברים שהיו בתקופה שעד ה-5 ביוני; הערכות מצב קודמות, מצב הרוח והמגמה אל האמריקאים - אינם חלים על עצם התנהלות המלחמה.

היו"ר ד. הכהן: אנו נערוך עתה הפסקה קלה לארוחת הצהריים. ונמשיך לאחר ארוחת הצהריים.

(הפסקה).

היו"ר ד. הכהן: חברי הועדה, הובעה משאלה על ידי כמה מחברי הועדה שבגלל השעה המאוחרת ועייפותם, נדחה את הדיון לישיבה הבאה שתתקיים בשבוע שלאחר השבוע הבא. האם אתם מוכנים לקבל או להענות למשאלה זו?

ר. ברקת: אני מצטרף למשאלה שנפסיק עתה את הישיבה, כי אין שעם להתחיל בבירור באשר לרשותנו רק שעה אחת.

בתור חבר ועדת החוץ והבטחון אני רוצה לומר, שאילו לדעתי שנושא ישיבה זו יהיה הנושא שנדון, הייתי מציע, כחבר ועדת חוץ ובטחון, שמי שהיה שר הבטחון עד למסירת תפקידו לאחר, ישתתף בדיון זה.

היו"ר ד. הכהן: דבריך מסייעים לקבלת המשאלה. בעוד 10 ימים נקיים המשך בהשתתפות ראש הממשלה ומי שהיה שר הבטחון עד למסירת תפקידו לשר הבטחון הנוכחי. אני רק הושש שראש הממשלה לא יהיה פנוי לא בשבוע הבא ולא בשבוע שלאחריו, כי ראיתיו לפני מספר ימים והוא אמר לי שהוא יוצא לחופשה לשבועיים. לכן, כדי לא לקיים את ההמשך במרחק זמן רב, יתכן שנקיים את הישיבה בלעדיו.

ר. ברקת: אני מציע שתתאם את הדבר עם ראש הממשלה.

היו"ר ד. הכהן: אקח דברים אתו.

א. בן-אליעזר: הרמטכ"ל וראש אמ"ן ישתתפו בישיבה הבאה?

היו"ר ד. הכהן: לזה ידאג שר הבטחון.

ח. לנדאו: מתי תדון הועדה בעניינים אקטואליים?

היו"ר ד. הכהן: עלינו להקדיש ישיבה אחת, בהשתתפות ראש הממשלה, להצעה לסדר היום של חבר הכנסת מיקונס.
אנו נקיים ישיבת זו רק בסוף השבוע הבא. נוסף לכך צפויה לנו בעוד שבוע ישיבה עם שר החוץ מר אבא אבן. רציתי לקיים את הישיבה בתל-אביב.

שר החוץ הודיע שאינו מסכים לכך. הישיבה תתקיים אפוא בירושלים ב-5.9.67.

ח. לנדאו: האם יחול שנוי בהחלטת הממשלה לגבי מועד הסופי להחזרת הפליטים? אם כן, אני מבקש שקודם יתקיים דיון בנושא זה כאן.

היו"ר ד. תכתן: לא מצדי ולא מצד הממשלה תהיה התנגדות לכך. אבל לחצמיד דיוניה בועדת החוץ והבטחון להחלטות הממשלה - או להתנות החלטות הממשלה בדיוניים קודמים בועדת החוץ והבטחון - כעקרון אין זה נכון. מעולם לא היה כדבר הזה. הממשלה לא גילתה שום התנגדות לדיון בועדה. אבל איננו יכולים לומר לממשלה שלא תקבל החלטות עד שלא יתקיים דיון בועדת החוץ והבטחון. ואני כבר אומר, שאין לנו אפשרות לקיים ישיבות עד ה-1.9.67.

אני שותף למשאלתך, שבגבולות הודעתו של השר גלילי, אפרם לאחוד משפחות, לא יוארך מועד החזרת הפליטים לאחר ה-31 באוגוסט. אבל אם למתע יחול שנוי, לא אובל לקבוע ישיבה לענין זה.

ש. פרס: פרוצדורלית צודק חבר הכנסת לנדאו. מותר לועדת החוץ והבטחון - והממשלה אינה חייבת לקבל דעתנו - לבקש הממשלה שבשרם תקבל החלטה, הענין יידון בועדת החוץ והבטחון. גם בחוק יסוד: הכנסת, נאמר שבועדת חוץ ובטחון דנים לפני שמחליטים.

גולדה מאיר: איפה זה כתוב?

ש. פרס: לא כחוב ההפך.

היו"ר ד. תכתן: איננני יודע אם זה ענין יסוד. קשה מאד לקבוע אם זה ענין יסוד.

א. בן-אליעזר: אם אתה רוצה לשמור על החוק אותתקנון, הרי מה שהציע חבר הכנסת לנדאו, זו הצעה דחופה לסדר-היום. והצעה דחופה לסדר היום פירושה - חצעה שיש לדון בנושא לפני שזה יקרה. היות והכנסת בפגרה, ועדת החוץ והבטחון ממלאת תפקיד הכנסת. דוקא משום שהענין קשור בתאריך והבעיה דחופה, אנו חייבים לדון בו לפני ה-31 באוגוסט, כדי שהממשלה תדע מה אחושבת ועדת החוץ והבטחון בענין זה. אם השר גלילי הוא המוסמך לנושא זה, תזמין את השר גלילי.

ר. ברקת: ואם הממשלה לא תשנה החלטתה?

ש. פרס: השאלה איננה אם הממשלה תשנה החלטתה. הועדה רוצה להביע דעתה בענין.

י. הררי: האם יש מישהו בין חברי הועדה שרוצה להאריך את אמועד החזרת הפליטים?

ח. לנדאו: אם זו דעה אחידה, שאין להאריך מועד החזרת הפליטים, אני מוכן שנסכם מיד.

היו"ר ד. הכהן: יתכן שאציע לראש הממשלה, שבמקרה והוא לא יוכל להשתתף בישיבת הועדה, יסמיך את שר הבטחון או שר אחר להופיע בפני הועדה.

ש. פרס: גם על ענין התזרת הפליטים לא היה דיון.

א. בן-אליעזר: אני רוצה לחזור לנושא הארכת המועד. אני מבין שכמה מחברי הועדה אינם מוכנים להקדיש דיון לכך.

גולדה מאיר: כי אף אחד אינו מניח שהממשלה תשנה החלטתה.

שר הבטחון מ. דיין: היו שתי הודעות שהממשלה לא תשנה החלטתה.

ח. לנדאו: אני מבקש שיו"ר הועדה, יביא לידיעת ראש הממשלה שהועדה מאוחדת בדעתה שאין להאריך את המועד.

היו"ר ד. ה כהן: אני הושב שלא יחול שנוי בהחלטת הממשלה. אבל אם יופעל לחץ, אדאג לכך שהועדה הקיים דיון בנושא, ואם לא בהשתתפות ראש הממשלה - בהשתתפות שר הבטחון.

אני מודה לכל חברי חועדה שבאו לישיבה מתוחה זו בעת הפגרה.

אני מודה לשר הבטחון על האירוח הנאה.

הישיבה נעולה.